

RINGKASAN EKSEKUTIF

DASAR & STRATEGI PEMBASMIAN **SETINGGAN MALAYSIA**

Disediakan oleh :

UNIVERSITI SAINS MALAYSIA
Pulau Pinang

Untuk :

**KEMENTERIAN PERUMAHAN
DAN KERAJAAN TEMPATAN**
Malaysia

APRIL 2001

- 4 SEP 2003

NASKAH PEMELIHARAAN
PERPUSTAKAAN NEGARA MALAYSIA

APB 0122668

307.3441609895

RIN

Sukacita dimaklumkan bahawa laporan ini merupakan Hak Milik Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan Malaysia. Oleh itu, tidak dibenarkan mengeluarkan mana-mana bahagian dan isi laporan ini dalam apa juga bentuk dan dengan cara apa jua samada secara elektronik, fotokopi, mekanik, rakaman atau cara lain sebelum mendapat keizinan bertulis daripada Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan Malaysia.

MAKLUMAN

Laporan-laporan Kajian Pengawalan Dan Penempatan Semula Setingan Peringkat Nasional - Bahagian II : Seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur) telah dikemuka dan diserahkan mengikut aturan yang terdapat dalam TOR (Syarat Rujukan) kajian pada tarikh seperti berikut :

<u>Jenis-Jenis Laporan</u>		<u>Tarikh</u>
1. Laporan Awal (Seluruh Malaysia)	-	22 hb. Jun 1999
2. Laporan Interim (Seluruh Malaysia)	-	30 hb. Oktober 1999
3. Laporan Teknikal (mengikut Negeri-Negeri) (<i>penghantaran laporan berperingkat-peringkat</i>)		
☐ Negeri Sabah	}	14 hb. Februari 2000
☐ Negeri Kelantan		
☐ Negeri Sembilan		
☐ Negeri Melaka		
☐ Sistem Maklumat Setingan (SMS)		
☐ Negeri Perlis	}	23 hb. Mac 2000
☐ Negeri Pulau Pinang		
☐ Negeri Perak		
☐ Negeri Pahang		
☐ Negeri Terengganu		
☐ Negeri Kedah	-	14 hb. April 2000
☐ Negeri Johor	-	20 hb. April 2000
☐ Negeri Sarawak	-	16 hb. Mei 2000
4. Draf Laporan Akhir / Laporan Akhir (mengikut Negeri-Negeri) (<i>penghantaran laporan berperingkat-peringkat</i>)		
☐ Negeri Perak	}	25 hb. Ogos 2000
☐ Negeri Kelantan		
☐ Negeri Johor		
☐ Negeri Sabah		
☐ Negeri Perlis	}	20 hb. September 2000
☐ Negeri Pulau Pinang		
☐ Negeri Kedah		
☐ Negeri Terengganu		
☐ Negeri Pahang	}	24 hb. November 2000
☐ Negeri Melaka		
☐ Negeri Sembilan		
☐ Negeri Sarawak	-	20 hb. Disember 2000
5. Laporan Cadangan Dasar Dan Strategi Pembasmian Setingan Di Malaysia	-	April 2001

PEMBERITAHUAN

Laporan Ringkasan Eksekutif ini merupakan ringkasan daripada *Laporan Cadangan Dasar dan Strategi Pembasmian Setinggan di Malaysia* (kecuali Negeri Selangor), April 2001 secara terperinci yang merangkumi pelbagai tahap kerajaan iaitu peringkat Nasional, Kerajaan Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan.

Kajian Pengawasan dan Penempatan Semula Setinggan Peringkat Nasional – Bahagian I : Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur telahpun siap disempurnakan oleh pihak USM dan dihantar kepada Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan pada bulan Disember 1999 manakala Negeri Selangor, pihak USM tidak menjalankan kajian setinggan di negeri tersebut kerana pihak UiTM (Shah Alam) telahpun menjalankan kajian tersebut terlebih dahulu pada tahun 1998. Bagi menyempurnakan dan menyiapkan **Kajian Pengawasan dan Penempatan Semula Setinggan Peringkat Nasional - Bahagian II : Seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur)** ini, pihak USM telah dipertanggungjawabkan untuk menjalankan bancian setinggan secara 100% di kampung-kampung setinggan seluruh Malaysia dengan menggunakan borang bancian soal selidik yang telah dipersetujui bersama oleh Pihak Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan dan pihak USM.

Mengikut bancian 1999, **jumlah sebenar** penduduk setinggan di seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor) ialah sejumlah **409 792 orang**. Manakala **jumlah sebenar** bangunan setinggan secara keseluruhannya pula ialah sejumlah **91 105 unit** dengan bangunan kediaman sahaja mencatatkan sejumlah **88 264 unit**. Walau bagaimanapun, jumlah penduduk setinggan, ketua isi rumah setinggan dan penduduk setinggan yang **dibanci** di Seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor) adalah seperti berikut :

- Jumlah penduduk setinggan : **389 489 orang**
- Jumlah ketua isi rumah setinggan : **82 583 orang**
- Jumlah bangunan setinggan : **84 802 unit**
- Jumlah bangunan kediaman setinggan : **82 583 unit**
- Jumlah isi rumah setinggan : **102 373 isi rumah**

Maklumat Bilangan Kampung, Penduduk, Bangunan Dan Bangunan Kediaman Setinggan Di Seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor), 1999

Negeri	Kampung	Penduduk		Bangunan Setinggan		Bangunan Kediaman	
		Sebenar	Dibanci	Sebenar	Dibanci	Sebenar	Dibanci
W.P. Kuala Lumpur	197	134 345	129 129	26 941	25 066	25 845	23 970
Sabah	143	148 099	144 312	32 235	30 882	30 870	30 079
W.P. Labuan	1	5 978	5 978	1 315	1 315	1 315	1 315
Johor	74	30 832	29 157	7 708	7 360	7 628	7 280
Pulau Pinang	26	6 985	6 763	2 009	1 871	1 879	1 803
Perlis	22	6 558	4 807	1 380	1 015	1 367	1 002
Perak	118	14 991	13 393	3 945	3 548	3 937	3 540
Sarawak	75	29 173	27 962	8 268	7 399	8 246	7 377
Malaka	5	196	145	56	42	56	42
Negeri Sembilan	9	1 460	1 130	256	196	256	196
Terengganu	12	3 915	3 155	792	640	786	632
Kelantan	26	9 927	7 682	2 052	1 702	2 004	1 654
Pahang	23	4 511	3 691	1 074	869	1 074	869
Kedah	58	12 822	12 185	3 074	2 897	3 001	2 824
Jumlah	789	409 792	389 489	91 105	84 802	88 264	82 583

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

PENGHARGAAN

Sukacita dimaklumkan bahawa Pakar Runding Universiti Malaysia ingin mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan kepada :

YB MENTERI

Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan

KETUA SETIAUSAHA

Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan

KETUA PENGARAH

Unit Perancang Ekonomi, Jabatan Perdana Menteri

PENGARAH

Bahagian Pengurusan Perolehan Kerajaan,
Kementerian Kewangan (Perbendaharaan)

PAKAR RUNDING

Sukacita dimaklumkan bahawa kajian ini telah dikendalikan sepenuhnya oleh pihak Universiti Sains Malaysia. Kakitangan Universiti Sains Malaysia yang terlibat dalam kajian ini adalah seperti berikut :

PROFESOR DR. IBRAHIM WAHAB

MCIT, PKT, AMP, DJN
(Ketua Projek)

PROF. MADYA DR. ALIP RAHIM
PROF. MADYA DR. ABDULLAH EMBONG
PROF. MADYA DR. JULAIHI WAHID
DR. RAHMAT AZAM MUSTAFA
DR. HASSIM MAT
DR. NURWATI BADARUL ZAMAN
DR. BADARUDIN MOHAMED
DR. KAMARUDIN NGAH
DR. MOHD FADZIL MOHD IDRIS
WAN MARIAH WAN HARUN
ABU HASSAN ABU BAKAR
AZFIZAN AZIZ

Pembantu-Pembantu Lain :

AZRUL MIZAM OTHMAN
NORLIZA ZAINOL ABIDIN
NOR AZMAN SHAHIRAN
MOHD. SHAMSUDDIN OTHMAN
MOHD. HARDY AZMIR MAJID
NORLIZA DIN

Kakitangan akademik ini telah dibantu oleh 3 orang Penolong Pegawai Penyelidik, seorang Pelukis Pelan, 4 orang kakitangan sokongan dan teknikal, 5 orang kakitangan pentadbiran dan lebih kurang 150 orang pelajar Universiti Sains Malaysia.

JAWATANKUASA PEMANDU

1. **Yg. Bhg. DATO' MUHAMMAD MOHD. NOOR**
Ketua Pengarah
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
2. **BAHARUDDIN MAT ASEK**
Pengarah,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
3. **NOR HISHAM AHMAD DAHLAN**
Penolong Pengarah,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
4. **WAKIL PIHAK**
Unit Perancangan Ekonomi,
Jabatan Perdana Menteri.
5. **WAKIL PIHAK**
Unit Penyelarasan & Pelaksanaan,
Jabatan Perdana Menteri.
6. **WAKIL PIHAK**
Bahagian Pengurusan & Perolehan Kerajaan,
Kementerian Kewangan.

JAWATANKUASA TEKNIKAL

- 1. BAHARUDDIN MAT ASEK**
Pengarah,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
- 2. NOR HISHAM AHMAD DAHLAN**
Penolong Pengarah,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
- 3. AINUDDIN ABD. RAHMAN**
Penolong Pengarah,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.
- 4. MOHAMED FUZI CHE MAN**
Penolong Pegawai Penyelidik,
Bahagian Penyelidikan Dan Pembangunan,
Jabatan Perumahan Negara, KPKT.

ABSTRAK

Di Malaysia arah pertumbuhan bandar banyak tertumpu kepada aktiviti perindustrian dan ia memberi kesan kepada pertambahan peluang pekerjaan dan perbandaran. Pertumbuhan ekonomi negara yang pesat antara tahun 1991 hingga 1997 telah memberikan sumbangan yang besar kepada struktur perubahan sosial dan ekonomi negara yang mengarah kepada perkembangan pesat perindustrian dan perbandaran. Dengan itu juga peluang ekonomi yang lebih besar di pusat-pusat bandar terus menarik migrasi masuk. Ini mengakibatkan tumpuan penduduk di pusat-pusat bandar semakin meningkat dan menyebabkan kewujudan kawasan petempatan setinggan. Dengan itu pelbagai isu-isu dan masalah berkaitan sosio-ekonomi, fizikal dan politik telah wujud di kawasan setinggan dan kawasan sekitarnya. Bagi menangani permasalahan setinggan di seluruh Malaysia maka digariskan dua (2) tujuan utama kajian ini iaitu:

1. *Pembentukan cadangan pelan tindakan dasar, strategi dan garispanduan berkaitan pengawalan dan penempatan semula setinggan;*
2. *Membangunkan Sistem Maklumat Setinggan Berkomputer (SMS).*

Dari segi objektif kajiannya pula, terdapat enam (6) objektif utama, iaitu :

- i. *Menenalpasti isu dan masalah sebenar setinggan di seluruh Malaysia;*
- ii. *Meneliti dasar, strategi dan garispanduan pengawalan dan penempatan semula setinggan yang sediaada;*
- iii. *Meneliti struktur organisasi dan kaedah/pendekatan penyelesaian masalah setinggan yang sediaada;*
- iv. *Menenalpasti punca-punca sebenar wujudnya setinggan;*
- v. *Merangka cadangan pelan tindakan dasar, strategi dan garispanduan pengawalan dan penempatan semula setinggan; dan*
- vi. *Membangunkan Sistem Maklumat Setinggan Berkomputer (SMS).*

Penemuan kajian (USM) dianggarkan jumlah sebenar penduduk setinggan seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor) ialah 409 792 orang. Jika dibandingkan dengan jumlah penduduk seluruh Malaysia pada tahun 2000 sebanyak 22 202 614 orang dengan penduduk setinggan ialah sebanyak 1.8%. Sementara itu, bangunan setinggan pula dianggarkan sebanyak 91 105 unit dan bangunan kediaman sebanyak 88 264 unit. Jumlah isi rumah setinggan seluruh Malaysia pula sejumlah 102 373 isi rumah. Dari segi jumlah kampung setinggan seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor) adalah sebanyak 789 buah kampung dan paling banyak terdapat di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (197 buah), Negeri Sabah (143 buah) dan Negeri Perak (118 buah).

Kebanyakan petempatan setinggan terdapat di kawasan-kawasan pantai (atas laut), bekas-bekas lombong, rezab jalan, rezab sungai, rezab keretapi dan kawasan pinggir bandar yang belum dibangunkan lagi. Dari segi komposisi penduduk setinggan didapati etnik Melayu mendominasi hampir kesemua petempatan setinggan di Malaysia dengan majoritinya (98.0%) dan Negeri Kelantan (89.0%). Kewujudan warga asing di kawasan setinggan tanpa kawalan juga turut mengakibatkan pelbagai implikasi seperti petempatan warga asing, masalah sosial dan jenayah. Penduduk setinggan warga asing paling ramai terdapat di Negeri Sabah sejumlah 10.2%, diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (2.7%) dan Wilayah Persekutuan Labuan (0.9%). Selain itu terdapatnya sebilangan penduduk yang tiada pelajaran formal dan berpendidikan sekolah rendah mengakibatkan mereka terpinggir dari sektor pekerjaan dan pembangunan. Dari segi pekerjaan pula, majoriti penduduk setinggan di seluruh Malaysia bekerja sebagai pekerja am dan purata penduduk setinggan yang menganggur sejumlah 3.2%. Purata pendapatan isi rumah setinggan ialah RM 1 016.63 sebulan dan purata perbelanjaan isi rumah RM 579.00 sebulan. Selain itu, masalah sosial seperti kecukiran (33.4%), dadah (29.3%), lepak (29.0%) dan menconteng bangunan (13.9%) merupakan masalah utama yang sering berlaku di kawasan setinggan.

Bagi mencapai matlamat Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan Malaysia untuk membasmi sepenuhnya setinggan di seluruh Malaysia pada tahun 2005, maka dirumuskan tujuh (7) dasar utama yang telah dicadangkan seperti berikut :

1. *Dasar Mengemaskini Organisasi;*
2. *Mengemaskini Dasar dan Perancangan Pembasmian Setinggan*
3. *Dasar Pengalihan & Penempatan Semula Setinggan;*
4. *Dasar Mengemaskini Rekabentuk dan Garispanduan Perumahan;*
5. *Dasar Peningkatan Taraf Hidup dan Pembasmian Kemiskinan;*
6. *Dasar Meningkatkan Keselamatan dan Keamanan Negara; dan*
7. *Dasar Sistem Maklumat Setinggan Berkomputer (SMS)*

Sehubungan dengan itu, perincian cadangan dasar dan strategi ini diharap dapat membantu Kerajaan Persekutuan, kerajaan-kerajaan negeri dan pihak-pihak berkuasa tempatan merancang dan mengatur pelan tindakan pelaksanaan ke arah membasmi sepenuhnya setinggan di seluruh Malaysia pada tahun 2005 nanti.

Walaupun bagaimanapun, angka yang dinyatakan ini akan berubah mengikut peredaran masa bergantung kepada sejauhmana penguatkuasaan dan penglibatan pihak berkuasa tempatan dalam menangani permasalahan setinggan di kawasan pentadbiran masing-masing.

ISI KANDUNGAN

Makluman

Pemberitahuan

Penghargaan

Pakar Runding

Jawatankuasa Pemandu

Jawatankuasa Teknikal

Abstrak

1.0 Latar Belakang Kajian	1
2.0 Matlamat Dan Objektif Kajian	1
3.0 Penemuan Hasil Kajian	2
3.1 <i>Pengenalan</i>	2
3.2 <i>Organisasi Berkaitan Setinggalan</i>	4
3.3 <i>Isu-Isu Dan Permasalahan Setinggalan Di Seluruh Malaysia</i>	8
3.4 <i>Kriteria-kriteria Untuk Mengubal Pelan Tindakan</i>	33
4.0 Cadangan Dan Pelan Tindakan	33
4.1 <i>Peringkat Nasional</i>	36
4.2 <i>Peringkat Negeri</i>	38
4.3 <i>Peringkat Pihak Berkuasa Tempatan</i>	42
5.0 Kesimpulan	46

SENARAI CARTA

Carta 1	:	<i>Hubung-Kait Antara Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan Dengan Agensi-Agensi Kerajaan Persekutuan Dan Pihak Berkuasa Tempatan Berkaitan Program Menangani Permasalahan Setinggal Di Malaysia</i>	6
Carta 2	:	<i>Kampung Setinggal Seluruh Malaysia, 1999</i>	9
Carta 3	:	<i>Penduduk Setinggal Di Seluruh Malaysia, 1999</i>	12
Carta 4	:	<i>Peratusan Purata Penduduk Setinggal Di Seluruh Malaysia, 1999</i>	13
Carta 5	:	<i>Peratusan Penduduk Setinggal Warga Asing Di Seluruh Malaysia, 1999</i>	13
Carta 6	:	<i>Purata Ahli Isi Rumah Setinggal Dalam Satu Unit Kediaman Seluruh Malaysia, 1999</i>	17
Carta 7(a)	:	<i>Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Sabah, 1999</i>	18
Carta 7(b)	:	<i>Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Pahang, 1999</i>	19
Carta 7(c)	:	<i>Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Perak, 1999</i>	19
Carta 7(d)	:	<i>Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Kedah, 1999</i>	20
Carta 8	:	<i>Purata Penghuni Dalam Satu Bilik Di Seluruh Malaysia, 1999</i>	25
Carta 9(a)	:	<i>Peratusan Bangunan Kediaman Setinggal Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Kedah, 1999</i>	28
Carta 9(b)	:	<i>Peratusan Bangunan Kediaman Setinggal Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Perak, 1999</i>	28
Carta 9(c)	:	<i>Peratusan Bangunan Kediaman Setinggal Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Sarawak, 1999</i>	28
Carta 9(d)	:	<i>Peratusan Bangunan Kediaman Setinggal Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Sabah, 1999</i>	28
Carta 9(e)	:	<i>Peratusan Bangunan Kediaman Setinggal Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Johor, 1999</i>	28
Carta 10	:	<i>Rangka Organisasi Jabatan Perumahan Negara Dalam Konteks Setinggal</i>	37
Carta 11	:	<i>Asas Pembentukan Dasar /Strategi Di Peringkat Persekutuan Dan Negeri-Negeri</i>	37
Carta 12	:	<i>Peringkat Pemprosesan Sistem Maklumat Setinggal</i>	39
Carta 13	:	<i>Contoh E-Setinggal Di Peringkat Nasional</i>	40
Carta 14	:	<i>Contoh E-Setinggal Di Peringkat Negeri</i>	43
Carta 15	:	<i>Contoh E-Setinggal Di Pihak Berkuasa Tempatan</i>	45

SENARAI JADUAL

Jadual 1	: Bilangan Penduduk Mengikut Negeri Di Malaysia 1980-2000	3
Jadual 2	: Peratusan Kadar Kemiskinan Mengikut Negeri, 1995-1997	3
Jadual 3	: Kadar Kemiskinan Dan Bilangan Isi Rumah Miskin 1990,1995 Dan 2000	5
Jadual 4	: Senarai Majlis Perbandaran Dan Majlis Daerah Di Setiap Negeri	7
Jadual 5	: Bilangan Dan Peratusan Kampung Setinggalan Mengikut Negeri Dan Daerah /Parlimen Seluruh Malaysia, 1999	9
Jadual 6	: Kampung Setinggalan Mengikut Keadaan Topografi Seluruh Malaysia, 1999	11
Jadual 7	: Bilangan Penduduk Setinggalan, Bangunan Kediaman Dan Isi Rumah Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999	12
Jadual 8	: Taburan Bilangan Dan Peratusan Penduduk Setinggalan Mengikut Taraf Kewarganegaraan Di Seluruh Malaysia, 1999	14
Jadual 9	: Taburan Bilangan Dan Peratusan Ketua Isi Rumah Mengikut Taraf Kewarganegaraan Di Seluruh Malaysia, 1999	15
Jadual 10	: Peratusan Faktor Berhijrah Setinggalan Seluruh Malaysia,1999	16
Jadual 11	: Peratusan Tempoh Menduduki Setinggalan Seluruh Malaysia, 1999	16
Jadual 12	: Isi Rumah Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999	17
Jadual 13	: Peratusan Taraf Pendidikan Penduduk Setinggalan Seluruh Malaysia, 1999	18
Jadual 14(a)	: Ketua Isi Rumah (KIR) Setinggalan Yang Berstatus Ibu Tunggal Di Seluruh Malaysia, 1999	18
Jadual 14(b)	: Penduduk Setinggalan Yang Berstatus Ibu Tunggal Di Seluruh Malaysia, 1999	19
Jadual 15	: Peratusan Penduduk Setinggalan Mengikut Umur Di Seluruh Malaysia, 1999	19
Jadual 16	: Bilangan Dan Peratusan Penduduk Setinggalan Mengikut Pekerjaan Di Seluruh Malaysia, 1999	20
Jadual 17	: Peratusan Penduduk Setinggalan Mengikut Kadar Pengangguran Di Seluruh Malaysia, 1999	21
Jadual 18	: Purata Pendapatan Isi Rumah Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999	21
Jadual 19	: Purata Pendapatan Isi Rumah (Ibu Tunggal) Di Seluruh Malaysia, 1999	21
Jadual 20	: Peratusan Isi Rumah Setinggalan Mengikut Pendapatan (Paras Kemiskinan) Di Seluruh Malaysia, 1999	22
Jadual 21	: Bilangan Bangunan Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999	23
Jadual 22	: Bilangan Peratusan Bangunan Setinggalan Dan Bangunan Kediaman Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999	23

Jadual 23	: Bilangan Bilik Tidur Bangunan Kediaman Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999	24
Jadual 24	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Luas Lantai Minimum (<501kp) Dan Maksimum (>2000kp) Di Seluruh Malaysia, 1999	24
Jadual 25	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Keadaan Bangunan (Buruk) Di Seluruh Malaysia, 1999	25
Jadual 26	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Status Pemilikan Rumah Dan Taraf Kewarganegaraan Di Seluruh Malaysia, 1999	26
Jadual 27	: Bilangan Dan Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Keinginan Memiliki Rumah Sendiri Di Seluruh Malaysia, 1999	26
Jadual 28	: Bilangan Dan Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Kemampuan Membeli Rumah Mengikut Harga Di Seluruh Malaysia, 1999	27
Jadual 29	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Keinginan Memiliki Rumah Dan Lokasi Pilihan Di Seluruh Malaysia, 1999	29
Jadual 30	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mendapat Bekalan Air, Elektrik Dan Sistem Pembuangan Sampah Di Seluruh Malaysia, 1999	29
Jadual 31	: Peratusan Kampung Setinggan(Jalan Masuk Utama) Di Seluruh Malaysia, 1999	29
Jadual 32	: Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Jenis Penggunaan Tandas Di Seluruh Malaysia, 1999	30
Jadual 33	: Masalah Sosial Yang Berlaku Di Kawasan Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999	31
Jadual 34	: Taburan Bilangan Pembekalan Perumahan Kos Rendah Di Seluruh Malaysia, 1999	33
Jadual 35	: Ringkasan Isu Dan Masalah Penduduk Setinggan Dan Ketua Isi Rumah Di Seluruh Malaysia	34

SENARAI RAJAH

<i>Rajah 1</i>	:	<i>Skop Kajian Pengawalan Dan Penempatan Semula Setinggalan</i>	2
----------------	---	---	---

SENARAI FOTO

<i>Foto 1</i>	:	<i>Contoh Petempatan Setinggalan Di Tepi Pantai</i>	8
<i>Foto 2</i>	:	<i>Contoh Petempatan Setinggalan Di Atas Laut</i>	8
<i>Foto 3</i>	:	<i>Contoh Petempatan Setinggalan Di Tepi Sungai</i>	11
<i>Foto 4</i>	:	<i>Contoh Petempatan Setinggalan Di Atas Bukit</i>	11
<i>Foto 5</i>	:	<i>Contoh Rumah Setinggalan Yang Berkeadaan Buruk Di Atas Laut</i>	25
<i>Foto 6</i>	:	<i>Contoh Titi Kayu Merupakan Laluan Utama Petempatan Setinggalan Di Atas Laut</i>	30

1 LATAR BELAKANG KAJIAN

Dari segi penduduk Malaysia yang terdiri daripada warganegara dan bukan warganegara, dianggarkan meningkat daripada 20.95 juta orang pada tahun 1995 kepada 22.23 juta orang pada tahun 1998 dengan kadar pertumbuhan purata 2.0% setahun. Pendapatan per kapita di Malaysia secara keseluruhannya telah meningkat daripada RM 3 599 (1985) kepada RM 7 593 (2000). Kadar kemiskinan rakyat Malaysia telah berkurangan daripada 16.5% pada tahun 1990 kepada 8.9% pada tahun 1995. Selain daripada itu projek pembangunan perumahan merupakan dasar perumahan negara untuk menyediakan kemudahan perumahan yang mencukupi dan mampu dimiliki oleh seluruh rakyat, terutamanya mereka yang berpendapatan rendah.

Penemuan kajian setinggan di seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor) mendapati terdapat sebanyak 91 105 unit bangunan setinggan (dibanci 84 802 unit) manakala bangunan kediaman setinggan sebanyak 88 264 unit (dibanci 82 583 unit) dengan anggaran penduduk setinggan berjumlah 409 792 orang (dibanci 389 489 orang) yang wujud di seluruh negara. Jumlah kampung setinggan di seluruh Malaysia adalah sejumlah 789 buah kampung (kecuali Negeri Selangor) dan paling banyak terdapat di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Negeri Sabah. Kebanyakan petempatan setinggan terdapat di kawasan-kawasan pantai (atas laut), bekas-bekas lombong, rezab jalan, rezab sungai, rezab keretapi dan kawasan pinggir bandar yang belum dibangunkan lagi. Selain itu wujudnya warga asing di kawasan setinggan dan didapati paling tinggi terdapat di Negeri Sabah (warga Filipina) dan diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (warga Indonesia). Penghijrahan warga asing ini tanpa kawalan mengakibatkan wujudnya pelbagai implikasi seperti petempatan warga asing, masalah sosial dan juga masalah jenayah seperti gangsterisme, kecurian, dadah, lanun dan sebagainya. Selain itu juga setinggan sering dikaitkan dengan masalah kemiskinan iaitu dari segi pendapatan dan taraf pendidikan setinggan. Daripada analisis mendapati terdapat isi rumah setinggan yang berpendapatan kurang daripada RM 460.00 sebulan (garis kemiskinan) dan juga yang berpendapatan kurang daripada RM 300.00 sebulan (golongan termiskin). Terdapatnya sebilangan penduduk yang tiada pelajaran formal dan

berpendidikan sekolah rendah. Sebagai contohnya, di Negeri Sabah terdapat ramai penduduk setinggan buta huruf dan tidak boleh membaca mengakibatkan mereka terpinggir dari sektor pekerjaan dan pembangunan.

Di anggarkan bahawa jumlah sebenar penduduk setinggan seluruh Malaysia tidak termasuk Negeri Selangor ialah 409 792 orang. Sementara itu, bangunan setinggan pula dianggarkan berjumlah sebanyak 91 105 unit. Walau bagaimanapun, jumlah unit bangunan setinggan, kediaman setinggan, isi rumah dan penduduk setinggan yang dibanci adalah seperti berikut:

Kependudukan Dan Bangunan	Jumlah Sebenar	Jumlah Dibanci
A. Maklumat Kependudukan		
• Jumlah Penduduk Setinggan	409 792	389 489
• Jumlah Ketua Isi Rumah	88 264	82 583
• Jumlah Isi Rumah	-	102 373
• Purata Kadar Pengangguran	-	3.2
• Purata Pendapatan Isi Rumah	-	RM 1 016.63
• Purata Perbelanjaan Isi Rumah	-	RM 579.20
B. Maklumat Bangunan		
• Jumlah Unit Bangunan	91 105	84 802
• Jumlah Unit Kediaman	88 264	82 583
• Purata Penghuni Dalam Satu Unit Kediaman	-	4.6 orang
• Purata Penghuni Dalam Satu Bilik	-	2.4 orang

2 MATLAMAT DAN OBJEKTIF KAJIAN

Fenomena setinggan menjadi masalah utama negara sejak dari dahulu lagi dan sering dikaitkan dengan gambaran yang bercanggah dengan nilai-nilai kehidupan yang ideal yang terdapat di dalam petempatan setinggan. Antaranya masalah kesesakan penghuni, keadaan bangunan buruk dan berselerak, kemiskinan, masalah sosial, kemudahan infrastruktur, kemudahan masyarakat dan sebagainya. Di Malaysia arah pertumbuhan bandar banyak tertumpu kepada aktiviti perindustrian dan ia memberi kesan kepada pertumbuhan peluang pekerjaan dan perbandaran. Pertumbuhan ekonomi negara yang pesat antara tahun 1991 hingga 1997 telah memberikan sumbangan yang besar kepada struktur perubahan sosial dan ekonomi negara yang mengarah kepada perkembangan pesat perindustrian dan perbandaran. Dengan itu juga peluang ekonomi yang lebih besar di pusat-pusat bandar terus menarik migrasi masuk. Ini mengakibatkan tumpuan penduduk di pusat-pusat bandar semakin meningkat dan pembekalan perumahan yang tidak mencukupi menyebabkan kewujudan setinggan.

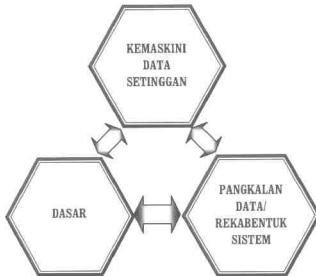

Selaras dengan itu, kajian ini perlu dijalankan bagi mencari penyelesaian yang menyeluruh kepada semua permasalahan ini seterusnya ke arah mencapai matlamat pengawalan dan pembasmian sepenuhnya setinggan di seluruh Malaysia.

Kajian Pengawalan Dan Penempatan Semula Setinggan Peringkat Nasional (Seluruh Malaysia) mempunyai dua (2) tujuan utama, iaitu:

1. *Pembentukan cadangan pelan tindakan dasar, strategi dan garis panduan berkaitan pengawalan dan penempatan semula setinggan; (rujuk Kajah 1) dan*
2. *Membangunkan Sistem Maklumat Setinggan Berkomputer (SMS).*

Rajah 1 : Skop Kajian Pengawalan Dan Penempatan Semula Setinggan

Dari segi objektif kajiannya pula, terdapat enam (6) objektif utama, iaitu :

- Mengenalpasti isu dan masalah sebenar setinggan di seluruh Malaysia;*
- Meneliti dasar, strategi dan garis panduan pengawalan dan penempatan semula setinggan yang sedia ada;*
- Meneliti struktur organisasi dan kaedah/pendekatan penyelesaian masalah setinggan yang sedia ada;*
- Mengenalpasti punca-punca sebenar wujudnya setinggan;*
- Merangka cadangan pelan tindakan dasar, strategi dan garis panduan pengawalan dan penempatan semula setinggan; dan*
- Membangunkan Sistem Maklumat Setinggan Berkomputer (SMS).*

3 PENEMUAN HASIL KAJIAN

3.1 PENGENALAN

Pemazlahan setinggan turut menjadi masalah sampingan di dalam negara sedang mengejar kemajuan dan pembangunan. Penghijrahan ke kawasan bandar menjadi faktor utama kepada pertumbuhan kawasan setinggan dan keadaan ini telah menjadi bertambah rumit dengan kemastakan pekerja asing yang menyebabkan wujudnya kawasan peletempatan setinggan baru.

Kawasan petempatan setinggan yang berselerak di kawasan bandar dan membabitkan tanah-tanah milik kerajaan, swasta dan persendirian dikenalpasti berpotensi besar untuk dimajukan. Penemuan kajian (USM) mendapati sebanyak 84 802 unit setinggan (jumlah sebenar 91 105 unit) wujud di seluruh negara dengan anggaran penduduk berjumlah 389 489 orang (jumlah sebenar 409 792 orang). Kewujudan golongan yang menghuni di kawasan setinggan ini telah menimbulkan pelbagai masalah sosial.

Setinggan sering dianggap sebagai serpihan daripada keseluruhan masyarakat umum. Justeru itu, golongan ini sering dipandang sebagai golongan kelas bawahan yang akhirnya memberikan implikasi negatif kepada golongan ini sendiri.

Penduduk Malaysia yang terdiri daripada warganegara dan bukan warganegara, dianggarkan meningkat daripada 20.69 juta orang pada tahun 1995 kepada 22.20 juta orang pada tahun 2000 dengan kadar pertumbuhan purata 2.6% (tahun 1991-2000). Berdasarkan *Jadual 1* menunjukkan jumlah penduduk di Malaysia yang semakin meningkat bermula tahun 1980 hingga 1995 dan mengalami sedikit penurunan di beberapa negeri antaranya Kelantan, Terengganu dan Perak. Negeri Sabah dan Selangor telah mencatatkan peningkatan melebihi dua kali ganda bagi tempoh tersebut. Kadar jumlah tertinggi dengan pertumbuhan tahunan pula menunjukkan peningkatan pada tahun 1981 hingga 1995 tetapi menurun pada tahun berikutnya.

Jadual 1 : Bilangan Penduduk Mengikut Negeri Di Malaysia, 1980-2000

Negeri	Penduduk ('000)				Kadar Pertumbuhan Purata Tahunan (%)		
	1980	1991	1995	2000	1981-1991	1991-1995	1996-2000
Johor	1 580.4	2 089.7	2 443.8	2 565.7	2.5	2.8	2.2
Kedah	1 077.8	1 302.2	1 482.1	1 572.1	1.7	1.9	1.6
Kelantan	859.3	1 181.3	1 376.1	1 289.2	2.9	2.9	2.5
Melaka	446.8	506.3	571.0	602.9	1.1	1.4	1.0
Negeri Sembilan	551.4	692.9	785.6	830.1	2.1	2.0	1.6
Pahang	766.8	1 045.0	1 189.6	1 231.2	2.8	2.4	2.1
Perak	1 743.7	1 877.5	2 072.0	2 030.4	0.7	0.9	0.6
Perlis	144.8	183.8	209.1	198.3	2.2	2.3	2.0
Pulau Pinang	900.8	1 064.2	1 197.8	1 225.5	1.5	1.4	1.0
Sabah	929.3	1 734.7	2 389.0	2 449.4	5.7	6.2	5.4
Sarawak	1 235.6	1 642.8	1 885.2	2 012.6	2.6	2.2	1.8
Selangor	1 426.3	2 297.2	2 822.4	3 947.5	4.3	3.7	3.1
Terengganu	525.3	766.2	822.1	879.7	3.4	3.2	2.9
W.P. Kuala Lumpur	919.6	1 145.3	1 343.5	1 297.5	2.0	1.6	1.2
W.P. Labuan	26.4	54.2	-	70.5	2.6		2.9
	13 136.1	17 563.4	20 689.3	22 202.6	2.6	2.7	2.3

Sumber: 1. Jabatan Perangkaan Malaysia, 1995.

2. Banci Penduduk Dan perumahan Malaysia, 2000.

Kadar kemiskinan rakyat Malaysia telah berkurangan daripada 16.5% pada tahun 1990 kepada 8.9% pada tahun 1995 (*Jadual 2*). Selaras dengan itu juga bilangan isi rumah miskin telah berkurangan daripada 574 000 kepada 370 200. Jika bukan warganegara diambilkira kadar kemiskinan keseluruhan ialah 17.1% pada tahun 1990 dan 9.6% pada tahun 1995. Bukan warganegara mewakili 7.0% daripada jumlah golongan miskin pada tahun 1990 dan 11.0% pada tahun 1995.

Di kawasan luar bandar pula, kadar kemiskinan rakyat Malaysia berkurangan daripada 21.1% pada tahun 1990 kepada 15.3% pada tahun 1995, sementara bilangan isi rumah miskin berkurangan sebanyak 42.0% daripada 492 500 kepada 285 600. Bagi kawasan bandar pula, kadar kemiskinan berkurang daripada 7.1% kepada 3.7%, bilangan isi rumah miskin meningkat sedikit daripada kira-kira 82 000 kepada 84 600. Peningkatan jumlah penduduk miskin di bandar adalah disebabkan oleh definisi semula kawasan bandar pada tahun 1991.

Jadual 2 : Peratusan Kadar Kemiskinan Mengikut Negeri, 1995-1997

Negeri	Warganegara Malaysia		Bukan Warganegara	
	1995	1997	1995	1997
Johor	3.1	1.6	3.2	1.6
Kedah	12.2	11.5	12.1	11.5
Kelantan	22.9	19.2	23.4	19.5
Melaka	5.3	3.5	5.2	3.6
Negeri Sembilan	4.9	4.7	4.8	4.5
Pahang	6.8	4.4	6.8	4.1
Perak	9.1	4.5	9.1	1.5
Perlis	11.8	10.7	12.7	10.6
Pulau Pinang	4.0	1.7	4.1	1.6
Sabah (termasuk W. P. Labuan)	22.6	16.5	26.2	22.1
Sarawak	10.0	7.3	10.0	7.5
Selangor	2.2	1.3	2.5	1.3
Terengganu	23.4	17.3	23.4	17.3
W.P.K.L	0.5	0.1	0.7	0.1
Malaysia	8.9	6.1	9.6	6.8

Sumber: Rancangan Malaysia Ketujuh 1996-2000

Isi rumah miskin di kawasan tepu bina atau pinggir bandar iaitu 6.0% daripada jumlah isi rumah miskin yang sebelum ini ditakrifkan sebagai luar bandar telah diklasifikasikan sebagai bandar dan seterusnya menjadi sebahagian daripada golongan miskin di bandar. Golongan miskin bandar yang wujud ini akan menjuruskan kepada penubuhan kampung-kampung setinggan di pinggir-pinggir bandar.

Kewujudan kampung-kampung setinggan ini adalah bertujuan untuk mengelak daripada membayar sewa rumah yang mahal yang ternyata tidak mampu untuk dibayar oleh mereka. Peratusan kadar kemiskinan rakyat Malaysia telah mengalami penurunan yang begitu ketara sekali iaitu daripada 8.9% pada tahun 1995 kepada 6.1% pada tahun 1997. Bagi penduduk Malaysia keseluruhan termasuk bukan warganegara telah mengalami penurunan iaitu dari 9.6% kepada 6.8%.

Berdasarkan *Jadual 3*, dapat dilihat dengan jelas bahawa semua negeri telah mengalami penurunan dalam angka kemiskinan. Contohnya, Negeri Kelantan telah mengalami pengurangan kemiskinan dari 22.9% (1995) kepada 19.2% (1997) iaitu pengurangan sebanyak 3.7% dalam jangka masa 2 tahun.

3.2 ORGANISASI BERKAITAN SETINGGAN

Agensi-agensi kerajaan yang terlibat dan hubungkait di antara mereka berkaitan dengan setinggan terbahagi kepada dua iaitu di peringkat Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Tempatan. Kelemahan yang nyata wujud di kalangan agensi pelaksana ini adalah proses permohonan perumahan kos rendah didapati tidak mengambilkira golongan setinggan menyebabkan masalah ini tidak dapat diatasi dengan sepenuhnya.

Bagi agensi di peringkat Kerajaan Persekutuan, ia adalah merujuk kepada Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan. Di dalam kementerian ini terdapat 5 jabatan (tidak termasuk pentadbiran) yang terlibat secara langsung dalam menangani isu-isu mengenai setinggan. Antaranya ialah Jabatan Perancangan Bandar Dan Desa, Jabatan Kerajaan Tempatan, Jabatan Perumahan Negara, Jabatan Bomba Dan Penyelamat dan Jabatan Landskap Negara (rujuk *Carta D*).

i. Peringkat Kerajaan Persekutuan Dan Kementerian Sabah Dan Sarawak

Agensi Kerajaan Persekutuan yang utama merujuk kepada Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan (KPKT) dan Unit Perancangan Ekonomi (UPE) di Jabatan Perdana Menteri. Bagi Negeri Sarawak terdapatnya kementerian yang terlibat secara langsung dengan setinggan adalah seperti berikut:

- a. Kementerian Alam Sekitar dan Perumahan
- b. Kementerian Kemajuan Tanah

Manakala di Negeri Sabah pula, terdapatnya Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sabah yang terlibat secara langsung dengan setinggan. Pada dasarnya, UPE melihat setinggan sebagai satu entiti petempatan yang memerlukan peningkatan taraf hidup walaupun ia menduduki tanah kerajaan atau persendirian secara haram.

Antara rasionalnya ialah:

- i. Mengelakkan daripada bertambahnya masalah-masalah sosial yang berkaitan ekoran kepesatan proses pembandaran;
- ii. Merapatkan jurang perbezaan sosial dan ekonomi antara golongan terpinggir dengan golongan kaya melalui penyediaan kemudahan dan perkhidmatan sosial sekurang-kurangnya pada peringkat asas di kawasan setinggan; dan
- iii. Memastikan kestabilan politik dan pertumbuhan ekonomi bandar dapat terus berkekalan.

ii. Peringkat Kerajaan Tempatan

a. Majlis Bandaraya/Perbandaran Dan Majlis Daerah

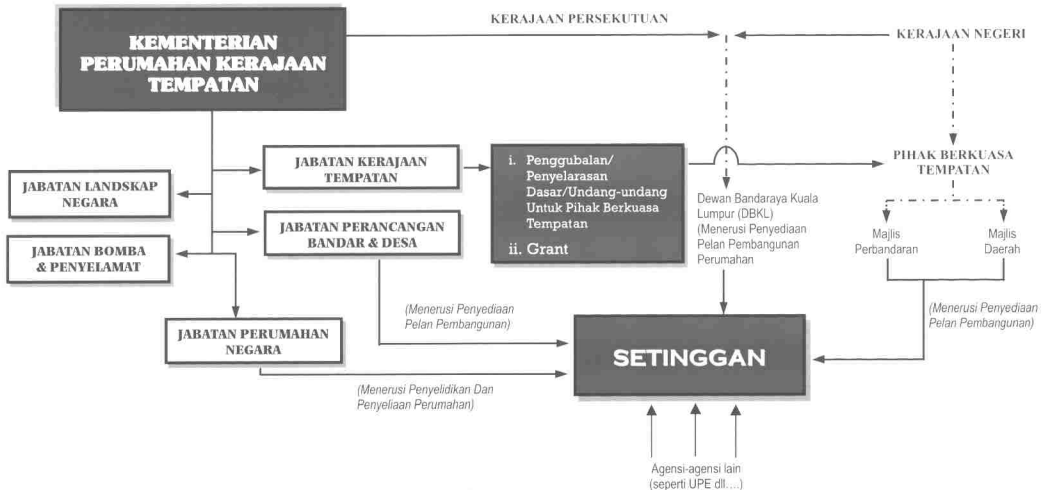
Di Malaysia terdapat tiga bentuk Pihak Berkuasa Tempatan iaitu Dewan/Majlis Bandaraya, Majlis Perbandaran dan Majlis Daerah. Kesemuanya berjumlah 146 buah iaitu 7 buah Bandaraya (tidak termasuk W.P. Kuala Lumpur), 23 Majlis Perbandaran dan 116 Majlis Daerah.

Jadual 3 : Kadar Kemiskinan Dan Bilangan Isirumah Miskin, 1990, 1995 dan 2000

Kadar Kemiskinan	1990			1995			2000		
	Jumlah	Bandar	Luar Bandar	Jumlah	Bandar	Luar Bandar	Jumlah	Bandar	Luar Bandar
Warganegara Malaysia Sahaja									
Kadar Kemiskinan (%)	16.5	7.1	21.1	8.9	3.7	15.3	5.5	2.2	10.3
Bil. Isirumah Miskin ('000)	574.5	82.0	492.5	370.2	84.6	285.6	253.4	59.9	193.5
Kadar Kemiskinan Golongan Termiskin (%)	3.9	3.9	5.2	2.1	0.8	3.7	0.5	0.1	1.0
Bil. Isirumah Golongan Termiskin ('000)	137.1	137.1	121.6	88.4	19.2	69.2	23.0	3.2	19.8
Jumlah Isirumah ('000)	3 486.6	3 486.6	2 337.3	4 140.6	2 270.3	1 870.3	4 607.2	2 732.6	1 874.6

Sumber : Rancangan Malaysia Ke Tujuh 1996-2000

Carta 1 : Hubung-kait Antara Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan Dengan Agensi-Agensi Kerajaan Persekutuan Dan Pihak Berkuasa Tempatan Berkaitan Program Menangani Permasalahan Setinggan Di Malaysia.

Bagi Semenanjung Malaysia, pihak yang terlibat secara langsung dengan setinggan adalah seperti Dewan Bandaraya Kuala Lumpur (DBKL), majlis-majlis perbandaran seperti Majlis Perbandaran Pulau Pinang (MPPP), majlis bandaraya seperti Majlis Bandaraya Kota Kinabalu dan Majlis Bandaraya Johor Bahru (MJBH) dan majlis daerah lain seperti Majlis Daerah Kulim, Majlis Daerah Segamat dan Majlis Daerah Tampin yang terletak di bawah kerajaan negeri masing-masing (trujuk *Jadual 4*).

Jadual 4 : Senarai Majlis Perbandaran Dan Majlis Daerah Di Setiap Negeri

Negeri	Majlis Bandaraya	Majlis Perbandaran	Majlis Daerah	Jumlah
Perlis	-	1	-	1
Kedah	-	3	-	12
Pulau Pinang	-	2	-	2
Perak	1	1	13	15
Kelantan	-	1	11	12
Terengganu	-	1	6	7
Pahang	-	2	9	11
Johor	2	-	12	14
N Sembilan	-	1	7	8
Selangor	1	6	5	12
Melaka	-	1	2	3
Sarawak	2	-	23	25
Sabah	1	3	19	23
W.P.Labuan	-	1	-	1
Jumlah	7	23	116	146

Sumber : Pakar Runding USM, 1999.

Bagi Negeri Sabah, ia mempunyai sedikit kelainan dengan negeri-negeri di Semenanjung Malaysia kerana ia mempunyai unit-unit dan bahagian-bahagian yang khusus dalam menangani isu dan masalah setinggan. Contohnya Majlis Bandaraya Kota Kinabalu dan Majlis Perbandaran Sandakan dan majlis-majlis daerah seperti Majlis Daerah Kudat dan Majlis Daerah Papar.

Bagi Negeri Sarawak pula, terdapatnya Dewan Bandaraya Kuching Utara dan Dewan Bandaraya Kuching Selatan yang terlibat secara langsung dengan setinggan. Selain itu bagi bahagian-bahagian di Negeri Sarawak lainya di bawah majlis-majlis daerah seperti Majlis Daerah Sibu, Majlis Daerah Sri Aman dan Majlis Daerah Miri. Selain daripada itu, juga terdapat pejabat-pejabat tanah di setiap negeri yang bertanggungjawab dalam memproses permohonan berkaitan dengan pembangunan tanah (yang melibatkan kawasan petempatan setinggan) mengikut dasar dan strategi program setinggan di negeri masing-masing.

b. Perlembagaan

Di dalam Perlembagaan Persekutuan, Kerajaan Tempatan telah disenaraikan di dalam senarai negeri. Ini bermakna Kerajaan Tempatan adalah di bawah bidang kuasa Kerajaan Negeri. Walau bagaimanapun, Artikel 76(4) Perlembagaan tersebut telah menyatakan bahawa undang-undang boleh digubal untuk tujuan menentukan keseragaman undang-undang dan dasar dalam Kerajaan Tempatan.

Bagi tujuan ini, Majlis Negara Kerajaan Tempatan telah ditubuhkan untuk menyelaraskan aktiviti-aktiviti Kerajaan Tempatan yang melibatkan negeri dan persekutuan.

c. Majlis dan Mesyuarat Majlis

Majlis merupakan badan penting di dalam sesebuah pihak berkuasa tempatan yang terlibat di dalam proses membuat keputusan. Terdapat dua bentuk 'Majlis' iaitu yang berbentuk 'memberi nasihat' dan 'yang mempunyai kuasa'. Kemampuan majlis untuk membuat keputusan dalam menguruskan aktiviti-aktiviti di kawasan pihak berkuasa tempatan bergantung kepada bentuknya. Di Malaysia, majlis yang ditubuhkan di majlis-majlis perbandaran dan majlis daerah lebih berbentuk 'mempunyai kuasa'. Majlis-majlis ini memainkan peranan penting di dalam proses membuat keputusan. Mesyuarat majlis adalah mekanisma yang digunakan di dalam proses membuat keputusan. Lazimnya, mesyuarat diadakan sebulan sekali seperti kehendak Seksyen 20, Akta Tempatan 1976. Walau bagaimanapun Yang Dipertua boleh mengadakan mesyuarat khas. Kebanyakan pihak berkuasa tempatan akur kepada peniaduan mesyuarat majlis yang ditetapkan oleh akta tersebut.

Berdasarkan jumlah keseluruhan pihak berkuasa tempatan negeri-negeri di Malaysia, didapati Negeri Sarawak mempunyai bilangan Pihak Berkuasa Tempatan yang paling banyak iaitu 25 majlis berbanding dengan negeri-negeri lain. Manakala Negeri Sabah pula mempunyai 23 majlis dan Negeri Perlis pula hanya mempunyai satu Pihak Berkuasa Tempatan sahaja.

Setingan merupakan salah satu isu nasional yang amat sensitif terutama bagi negeri-negeri yang mempunyai statistik kependudukan setingan yang tinggi. Ini kerana jika terdapat percaturan membuat keputusan pengambilan tanah-tanah yang diduduki setingan tanpa kajian yang menyeluruh dan perancangan yang teliti boleh menggugat kestabilan politik dan perkembangan ekonomi di bandar.

Bagi kawasan setingan yang terlibat dengan perancangan pengambilan balik tanah oleh pihak kerajaan, formula-formula lain pula diperlukan. Ia penting bagi meningkatkan taraf hidup penduduk setingan di samping menghalang kemasukan setingan atau pemintaan unit-unit kediaman baru dengan lebih berkesan. Sehubungan dengan itu, dalam mencari satu set formula/dasar pengawalan dan pembasmian yang lebih konkrit dan menyeluruh, maka penelitian dari sudut kependudukan setingan dan dasar-dasar yang sedia ada diperlukan.

3.3 ISU-ISU DAN PERMASALAHAN SETINGGAN DI SELURUH MALAYSIA

Pembangunan pesat yang dialami negara menyebabkan keperluan tanah semakin terhad dan sukar untuk dilaksanakan pembangunan khasnya di kawasan bandar. Penghijrahan ke kawasan bandar dikatakan menjadi faktor utama kepada pertumbuhan kawasan-kawasan setingan dan keadaan ini bertambah rumit dengan kemasukan pekerja asing dan turut menjadi penduduk setingan.

Selain itu, penghijrahan golongan yang kurang berkemampuan serta kesukaran untuk mendapatkan tempat tinggal melalui penyewaan dan pemilikan rumah secara sah dan formal menyebabkan mereka menerima tanah-tanah kerajaan atau tanah milik individu yang terbiar. Sebahagian besar tanah-tanah ini adalah melibatkan kawasan-kawasan pantai (atas laut), bekas-bekas lombong, rezab jalan, rezab sungai, rezab keretapi dan kawasan pinggir bandar yang belum dibangunkan lagi (rujuk *Kota 7*).

Foto 1 : Contoh Pempatan Setingan Di Tepi Pantai

Tindakan mengenalpasti kawasan pempatan setingan yang berselerak di kawasan bandar dan membangunkan tanah-tanah milik kerajaan, swasta dan persendirian yang berpotensi besar untuk dimajukan mampu mengatasi masalah setingan sekaligus perumahan kos rendah yang mencukupi. Penemuan kajian mendapati sebanyak 84 802 unit bangunan setingan (jumlah sebenar ialah 91 105 unit bangunan setingan) manakala bangunan kediaman setingan sebanyak 82 583 unit (jumlah sebenar 88 264 unit) yang wujud di seluruh negara (tidak termasuk jumlah setingan di Negeri Selangor iaitu sebanyak 33 829 unit setingan) dengan anggaran penduduk setingan di seluruh negeri ialah berjumlah 389 489 orang (jumlah sebenar penduduk setingan ialah 409 792 orang).

3.3.1 Pempatan Penduduk Setingan

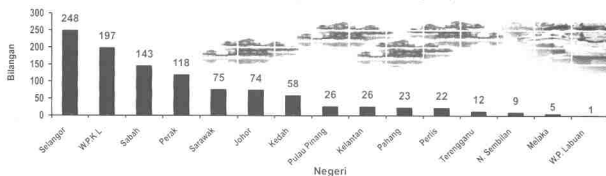
A. Kampung Setingan

Bilangan kampung setingan di seluruh Malaysia adalah sejumlah 1 037 buah kampung. Analisis mendapati Negeri Selangor mencatatkan jumlah tertinggi iaitu (248 buah kampung), W.P. Kuala Lumpur (197 buah kampung), Negeri Sabah (143 buah kampung), W.P. Labuan (sebuah kampung) manakala Negeri Melaka (5 buah kampung) dan Negeri Sembilan (9 buah kampung) antara negeri yang mempunyai jumlah yang paling sedikit dibandingkan dengan negeri-negeri lain (rujuk *Carta 2* dan *Foto 2*).

Foto 2 : Contoh Pempatan Stingan Di Atas Laut

Carta 2 : Kampung Setinggalan Seluruh Malaysia, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

B. Kampung Setinggalan Mengikuti Parlimen

Dari segi taburan kampung setinggalan mengikut parlimen, didapati Negeri Sabah mempunyai jumlah kampung terbesar terutamanya di Parlimen Marudu (40 buah kampung) diikuti Parlimen Sandakan (28 buah kampung), Parlimen Gaya (18 buah kampung) dan Parlimen Tawau (16 buah kampung). Parlimen Labuan dan Parlimen Papar pula mempunyai jumlah kampung yang paling sedikit iaitu masing-masing sebuah kampung. Manakala bagi Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur pula terdapat 197 buah kampung setinggalan dan kampung setinggalan paling banyak terdapat di Parlimen Titiwangsa (31 buah kampung) diikuti Parlimen Segambut (26 buah kampung), Parlimen Batu (25 buah kampung) dan Parlimen Cheras (23 buah kampung).

Negeri Melaka adalah negeri yang paling sedikit kampung setinggalan iaitu sebanyak 5 buah kampung dan ia terdapat di Parlimen Alor Gajah dan Parlimen Jasin masing-masing 2 buah kampung dan Parlimen Batu Berendam sebuah kampung setinggalan (rujuk *Jadual 5*).

Jadual 5 : Bilangan Dan Peratusan Kampung Setinggalan Mengikuti Negeri Dan Daerah/Parlimen Seluruh Malaysia, 1999

Negeri / Daerah / Parlimen	Bil. Kampung	Bil. Ketua Isi Rumah
A. NEGERI SELANGOR		
Jumlah Kecil	248	33 829
B. NEGERI SABAH		
Bahagian Pantai Barat		
Kinabalu	2	231
Gaya	18	4 154
Tanjong Aru	2	182
Penampang	9	1 004
Papar	1	66
Bahagian Tawau		
Silam	13	5 619
Semporna	12	2 122
Tawau	16	1 488

Sambungan...

Negeri / Daerah / Parlimen	Bil. Kampung	Bil. Ketua Isi Rumah
Bahagian Sandakan		
Uluarab	2	640
Sandakan	28	11 221
Bahagian Kudat		
Marudu	40	3 352
Jumlah Kecil	143	30 079
C. WP.K.L.		
Titiwangsa	31	2 951
Segambut	26	2 440
Batu	25	2 625
Cheras	23	2 816
Lembah Pantai	21	3 658
Bandar Tun Razak	18	2 137
Seputih	15	916
Bukit Bintang	14	1 529
Wangsa Maju	13	2 670
Kepong	11	2 228
Jumlah Kecil	197	23 970
D. NEGERI JOHOR		
Daerah Johor Bahru		
Johor Bahru	27	3 462
Tebrau	26	2 031
Pulai	5	751
Gelang Patah	13	947
Daerah Segamat		
Labis	1	27
Daerah Batu Pahat		
Batu Pahat	2	62
Jumlah Kecil	74	7 280
E. NEGERI SARAWAK		
Bahagian Kuching		
Kuching	19	1 842
Pletra Jaya	11	1 128
Padawan	1	202
Mas Gading	1	41
Bahagian Samarahan		
Serian	4	83
Kota Samarahan	3	30
Bahagian Sri Aman		
Balang Lupar	1	12
Betong	2	21
Saratok	1	12
Sri Aman	4	58
Bahagian Sarikei		
Sarikei	4	209
Bahagian Sibul		
Sibu	1	60
Bahagian Bintulu		
Bintulu	8	1 590

Sambungan....

Negeri/Daerah/Parlimen	Bil. Kampung	Bil. Ketua Isi Rumah
Bahagian Kapit		
Kapit	4	2 002
Bahagian Miri		
Miri	10	65
Bahagian Limbang		
Bukit Mas	1	22
Jumlah Kecil	75	7 377
F. NEGERI PERAK		
Daerah Kinta		
Ipoh Timur	1	25
Ipoh Barat	6	435
Batu Gajah	9	275
Gopeng	7	134
Kampar	10	384
Daerah Batang Padang		
Tanjung Malim	4	58
Daerah Kuala Kangsar		
Kuala Kangsar	14	123
Sungai Siput	1	79
Daerah Hulu Perak		
Gerik	2	35
Daerah Kerian		
Parit Buntar	1	4
Bagan Serai	5	123
Daerah Larut & Matang		
Larut	3	71
Taiping	7	970
Daerah Perak Tengah		
Parit	1	9
Pasir Salak	2	17
Daerah Hilir Perak		
Bagan Datuk	11	109
Teluk Intan	34	689
Jumlah Kecil	118	3 540
G. NEGERI KEDAH		
Daerah Kota Setar		
Alor Setar	18	891
Kuala Kedah	16	187
Daerah Kulim		
Kulim-Bandar Baharu	5	973
Daerah Pendang		
Pendang	3	19
Daerah Kuala Muda		
Sungai Petani	9	249
Daerah Sik		
Sik	1	1
Daerah Yan		
Yan	4	25
Daerah Langkawi		
Langkawi	2	479
Jumlah Kecil	58	2 824
H. NEGERI KELANTAN		
Jajahan Kota Bharu		
Kota Bharu	3	346
Jajahan Gua Musang		
Gua Musang	13	972
Jajahan Tanah Merah		
Tanah Merah	1	75
Jajahan Kuala Krai		
Kuala Krai	7	240
Jajahan Jeli		
Jeli	1	11
Jajahan Pasir Puteh		
Pasir Puteh	1	10
Jumlah Kecil	26	1 654

Sambungan....

Negeri/Daerah/Parlimen	Bil. Kampung	Bil. Ketua Isi Rumah
I. NEGERI PULAU PINANG		
Daerah Timur Laut		
Jelutong	2	50
Bayan Baru	2	201
Tanjong	1	144
Daerah Barat Daya		
Balik Pulau	2	149
Daerah Seberang Perai Utara		
Kepala Batas	2	386
Bagan	4	476
Daerah Seberang Perai Tengah		
Bukit Mertajam	3	92
Daerah Seberang Perai Selatan		
Nibong Tebal	10	305
Jumlah Kecil	26	1 803
J. NEGERI PERLIS		
Bandar Kangar / Mukim Kuala Perlis		
Kangar	16	723
Mukim Titi Tinggi		
Padang Besar	3	56
Mukim Arau		
Arau	3	223
Jumlah Kecil	22	1 002
K. NEGERI TERENGGANU		
Daerah Kuala Terengganu		
Kuala Terengganu	4	147
Daerah Besut		
Besut	5	386
Daerah Kemaman		
Kemaman	3	99
Jumlah Kecil	12	632
L. NEGERI PAHANG		
Daerah Cameron Highland		
Lipis	8	127
Daerah Temerloh		
Temerloh	1	6
Mentakab	1	30
Daerah Jerantut		
Jerantut	3	110
Daerah Kuantan		
Kuantan	2	245
Daerah Pekan		
Pekan	6	322
Daerah Bentung		
Bentung	2	29
Jumlah Kecil	23	869
M. NEGERI SEMBILAN		
Daerah Seremban		
Seremban	6	53
Rasah	3	143
Jumlah Kecil	9	196
N. NEGERI MELAKA		
Daerah Alor Gajah		
Alor Gajah	2	23
Daerah Jasin		
Jasin	2	17
Daerah Batu Berendam		
Batu Berendam	1	2
Jumlah Kecil	5	42
O. W.P. LABUAN		
Jumlah Kecil	1	1 315
JUMLAH KESELURUHAN	1 037	82 583

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

C. Kepadatan Penduduk Setinggian

Secara keseluruhannya, kepadatan penduduk setinggian tertinggi terdapat di Negeri Sabah iaitu di kampung BDC Jalan Sandakan Utara (dalam kawasan Parlimen Sandakan) dengan kepadatan sebanyak 964 orang per ekar. Manakala kepadatan penduduk setinggian terendah terdapat di Negeri Kedah iaitu di Pekan Sik (kawasan Parlimen Sik) dengan kepadatan sebanyak 0.3 orang per ekar.

Foto 4 : Contoh Petempatan Setinggian Di atas Bukit

D. Topografi Kampung Setinggian

Dari segi taburan kampung setinggian mengikut keadaan topografi didapati majoriti kampung setinggian adalah di atas tanah datar. W.P. Kuala Lumpur mencatatkan jumlah kampung yang tertinggi terletak di atas tanah datar iaitu 126 buah diikuti Negeri Perak (91 buah kampung) dan Negeri Sabah (66 buah kampung). Selain itu terdapat juga kampung setinggian di atas laut iaitu paling banyak terdapat di Negeri Sabah (38 buah kampung) (rujuk Jadual 6, Foto 3 dan Foto 4).

E. Kampung Setinggian Mengikut Keadaan Topografi (Atas Laut Dan Atas Sungai)

Negeri Sabah mencatatkan kampung setinggian terbesar terletak di atas laut iaitu melibatkan 38 buah kampung dengan sejumlah 15 004 unit bangunan setinggian yang mempunyai penduduk seramai 70 004 orang berbanding negeri-negeri lain yang mempunyai petempatan di atas laut.

Jadual 6 : Kampung Setinggian Mengikut Keadaan Topografi Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jumlah Kampung	Keadaan Topografi (Bil.)								
		Datar	Bukit	Lurah	Paya	Atas Laut	Atas Sungai	Bekas Lombong	Lain-lain	Tidak Pasti
Selangor	248	-	-	-	-	-	-	-	-	-
WP.KL	197	126	18	8	4	-	-	17	24	-
Sabah	143	66	16	1	7	38	6	-	8	1
Perak	118	91	11	2	1	1	2	10	-	-
Johor	74	47	3	10	14	-	-	-	-	-
Sarawak	75	35	15	4	15	-	4	-	2	-
Kedah	68	51	2	-	4	1	-	-	-	-
P. Pinang	26	23	-	-	1	2	-	-	-	-
Kelantan	26	18	2	1	1	-	2	-	2	-
Perlis	22	16	5	1	-	-	1	-	-	-
Pahang	23	14	8	1	-	-	-	-	-	-
Terengganu	12	11	-	-	-	-	-	-	1	-
N. Sembilan	9	4	4	1	-	-	-	-	-	-
Melaka	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-
W.P. Labuan	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Foto 3 : Contoh Petempatan Setinggian Di Tepi Sungai

Sementara itu, Negeri Sabah juga mencatatkan bilangan kampung tertinggi yang berada di atas sungai dan hanya beberapa negeri sahaja seperti Pulau Pinang, Perak dan Kedah yang juga mempunyai petempatan setinggian di kawasan ini.

3.3.2 Profil Sosio-Ekonomi Penduduk Setinggian

A. Penduduk Setinggian

Hasil bancian mendapati terdapat sejumlah 560 885 penduduk setinggian di seluruh Malaysia. Jika dilihat dari segi taburan penduduk setinggian mengikut negeri didapati penduduk

setinggalan paling ramai terdapat di Negeri Selangor (171 396 orang), diikuti Negeri Sabah (144 312 orang), Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (129 129 orang) dan Negeri Johor (29 157 orang).

Terdapat juga negeri-negeri yang mempunyai bilangan penduduk setinggalan yang paling rendah iaitu Negeri Melaka (145 orang), Negeri Sembilan (1 130 orang) dan Wilayah Persekutuan Labuan (1 315 orang). Ini menunjukkan tumpuan setinggalan banyak tertumpu di bandar-bandar besar yang banyak menyediakan peluang pekerjaan (rujuk *Jadual 7* dan *Carta 3*).

B. Purata Penduduk

Dari segi purata penduduk setinggalan berbanding dengan jumlah penduduk keseluruhan negeri didapati purata penduduk setinggalan yang paling tinggi ialah penduduk setinggalan di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (10.0%) diikuti, Negeri Sabah (5.9%), Negeri Perlis (3.0%), Negeri Sarawak (1.3%) dan Negeri Johor (1.1%) (rujuk *Carta 4*).

C. Etnik

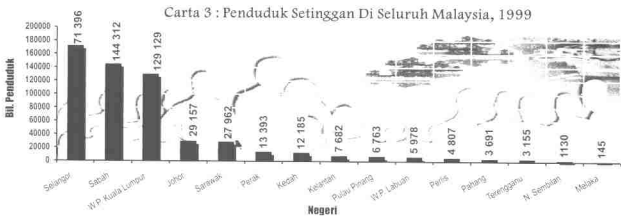
Etnik Melayu mendominasi hampir di kesemua petempatan setinggalan di Malaysia dengan majoritinya (98.0%) dan Negeri Kelantan (89.0%). Sementara itu terdapat juga etnik Cina dan India yang telah mendominasi petempatan setinggalan ini di beberapa negeri. Contohnya, etnik India telah mendominasi petempatan setinggalan di Negeri Sembilan. Berbeza Negeri Sabah dan Negeri Sarawak, kebanyakan penduduknya terdiri daripada etnik bumiputera sendiri manakala bukan warganegara pula terdiri daripada kumpulan etnik Indonesia yang merupakan etnik utama berbanding etnik-etnik bukan warganegara yang mendiami petempatan di seluruh Malaysia.

Jadual 7: Bilangan Penduduk Setinggalan, Bangunan Kediaman Dan Isi Rumah Setinggalan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Penduduk	Bangunan Kediaman	Bilangan Isi Rumah
W.P. Kuala Lumpur	129 129	23 970	29 230
Sabah	144 312	30 079	40 433
W.P. Labuan	5 978	1 315	1 467
Johor	29 157	7 280	8 225
Pulau Pinang	6 763	1 803	2 429
Perlis	4 807	1 002	1 097
Perak	13 393	3 540	3 592
Sarawak	27 962	7 377	8 225
Melaka	145	42	42
Negeri Sembilan	1 130	196	196
Terengganu	3 155	632	659
Kelantan	7 682	1 654	1 885
Pahang	3 691	869	874
Kedah	12 185	2 824	4 019
Jumlah Keseluruhan	389 489	82 583	102 373

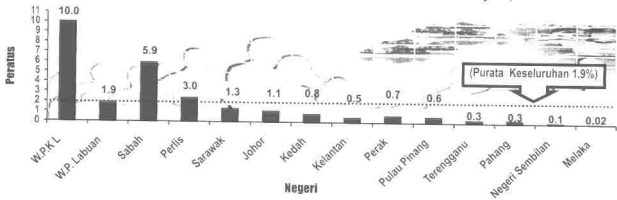
Nota : Negeri Selangor Tidak Termasuk Di Dalam Kajian Ini

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 4 : Peratusan Purata Penduduk Setingan Di Seluruh Malaysia, 1999

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

D. Penduduk Warga Asing

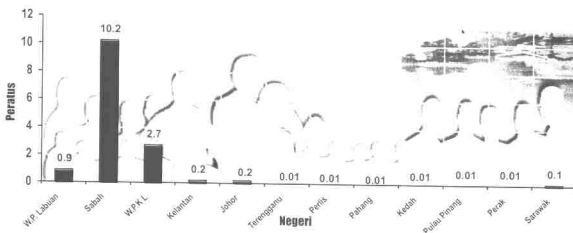
Hasil kajian mendapati wujudnya warga asing di kawasan setingan. Didapati peratusan penduduk warga asing yang paling tinggi terdapat di Negeri Sabah sejumlah 10.2% (39 997 orang) diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur sejumlah 2.7% (10 372 orang), W.P. Labuan sejumlah 0.9% (3 302 orang) dan Negeri Johor sejumlah 0.2% (1 063 orang).

Ini menunjukkan setingan warga asing banyak terdapat di negeri-negeri yang bersempadan dengan negara seperti Filipina, Thailand dan Indonesia. Walau bagaimanapun hanya dua buah negeri yang tiada penduduk setingan warga asing iaitu Negeri Melaka dan Negeri Sembilan (rujuk *Jadual 8, Jadual 9* dan *Carta 5*).

E. Tempat Lahir

Penghijrahan seringkali dikaitkan dengan setingan. Namun begitu, kebanyakan golongan ini merupakan penduduk asal kerana lahir di dalam negeri tersebut. Negeri Johor (83.3%) mencatatkan peratusan tertinggi diikuti dengan Negeri Kelantan (77.3%) dan Negeri Perak (71.6%). Bagaimanapun ada golongan penghijrah ini lahir di kawasan pekan berhampiran dan Negeri Melaka (71.4%) telah mencatatkan peratusan tertinggi. Manakala golongan yang berasal dari luar bandar dan berhijrah ke bandar masih wujud di beberapa buah negeri. Bagaimanapun penghijrahan dari luar kawasan menunjukkan perangkaan yang agak tinggi khususnya dalam mencari peluang pekerjaan. Migrasi ini dapat diatasi sekiranya pembangunan ekonomi negeri dimantapkan dengan meningkatkan peluang pekerjaan yang lebih baik.

Carta 5 : Peratusan Penduduk Setingan Warga Asing Di Seluruh Malaysia, 1999

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 8 : Taburan Bilangan Dan Peratusan Penduduk Setingan Mengikut Taraf Kewarganegaraan Di Malaysia, 1999

Negeri	Warganegara												Bukan Warganegara								Jumlah				
	Melayu		Cina		India		Iban		Bajau		Lain-Lain		Indonesia		Filipina		Bugis		Kemboja				Lain-Lain		
	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	
Johor	26 925	6.9	96	0.0	762	2.2	-	-	-	-	311	0.1	387	0.1	-	-	-	-	97	0.0	579	0.1	29 157	7.5	
Sarawak	8 660	2.2	3 755	1.0	31	0.0	13 199	3.4	-	-	2 234	0.6	10	0.1	6	0.0	-	-	-	-	67	0.0	27 962	7.2	
W. P. Kuala Lumpur	49 698	12.7	47 142	12.1	20 678	5.4	-	-	-	-	1 239	0.3	6 616	1.7	8	0.0	-	-	2	0.0	3 746	1.0	129 129	33.2	
Kelantan	6 839	1.7	266	0.1	96	0.0	-	-	-	-	137	0.0	16	0.0	-	-	-	-	163	0.1	165	0.1	7 682	2.0	
N. Sembilan	356	0.1	58	0.0	696	2.2	-	-	-	-	20	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 130	0.3	
Terengganu	3 092	0.8	10	0.0	1	0.0	-	-	-	-	4	0.0	5	0.0	-	-	-	-	-	-	-	43	0.0	3 155	0.8
Melaka	28	0.0	35	0.0	81	0.0	-	-	-	-	1	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	145	0.1	
Perak	8 524	2.2	2 171	0.6	2 545	0.6	-	-	-	-	119	0.0	13	0.0	-	-	-	-	-	-	-	21	0.0	13 393	3.4
Sabah	-	-	828	0.2	139	0.0	-	-	50 58	13.0	52 763	13.6	3 632	0.9	19 947	7.7	4 065	1.0	-	-	2 353	0.6	144 312	37.0	
Pulau Pinang	5 275	1.5	827	0.2	582	1.2	-	-	-	-	26	0.0	10	0.0	-	-	-	-	-	-	-	43	0.0	6 763	1.7
Pahang	2 764	0.7	612	0.1	257	0.1	-	-	-	-	25	0.0	28	0.0	-	-	-	-	-	-	-	5	0.0	3 691	1.0
Kedah	10 838	2.8	357	0.1	471	1.1	-	-	-	-	433	0.1	40	0.0	-	-	-	-	4	0.0	42	0.0	12 185	3.1	
Perlis	4 452	1.1	224	0.1	42	0.0	-	-	-	-	35	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	54	0.0	4 807	1.2	
W. P. Labuan	-	-	2	0.0	-	-	-	-	1 761	0.4	913	0.2	53	0.0	3 124	0.8	123	0.1	-	-	2	0.0	5 978	1.5	
Jumlah	127 451	32.7	56 383	14.5	26 381	6.8	13 199	3.4	52 346	13.4	58 260	15.0	10 810	2.7	33 085	8.5	4 188	1.1	266	0.1	7 120	1.8	389 489	100.0	

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 9 : Taburan Bilangan Dan Peratusan Ketua Isi Rumah Mengikut Taraf Kewarganegaraan Di Malaysia, 1999

Negeri	Warganegara										Bukan Warganegara								Jumlah						
	Melayu		Cina		India		Iban		Bajau		Lain-Lain		Indonesia		Filipina		Bugis				Kemboja		Lain-Lain		
	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	
Johor	6 533	7.9	19	0.0	191	0.2	-	-	-	-	102	0.1	156	0.2	-	-	-	-	45	0.1	234	0.3	7 280	8.8	
Sarawak	1 977	2.4	1 062	1.3	8	0.0	3 711	4.5	-	-	604	0.7	2	0.0	5	0.0	-	-	-	-	8	0.0	7 377	8.9	
W. P. Kuala Lumpur	9 061	11.0	8 533	10.3	4 267	5.2	-	-	-	-	216	0.3	1 486	1.8	1	0.0	-	-	1	0.0	405	0.5	23 970	29.0	
Kelantan	1 455	1.8	64	0.1	18	0.0	-	-	-	-	16	0.0	8	0.0	-	-	-	-	41	0.0	52	0.1	1 654	2.0	
N. Sembilan	63	0.1	9	0.0	120	0.2	-	-	-	-	4	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	196	0.2	
Terengganu	617	0.7	1	0.0	1	0.0	-	-	-	-	1	0.0	-	-	1	0.0	-	-	-	-	-	11	0.0	632	0.8
Melaka	8	0.0	12	0.0	22	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	42	0.1	
Perak	2 088	2.5	725	0.9	677	0.8	-	-	-	-	38	0.0	7	0.0	-	-	-	-	-	-	-	5	0.0	3 540	4.3
Sabah	-	-	192	0.2	49	0.1	-	-	9 541	11.1	11 642	14.1	919	1.1	6 551	7.9	1 033	1.3	-	-	152	0.2	30 079	36.4	
Pulau Pinang	1 342	1.6	286	0.4	163	0.2	-	-	-	-	1	0.0	1	0.0	-	-	-	-	-	-	10	0.0	1 803	2.2	
Pahang	620	0.8	180	0.2	46	0.1	-	-	-	-	10	0.0	10	0.0	-	-	-	-	-	-	3	0.0	869	1.1	
Kedah	2 492	3.0	94	0.1	115	0.1	-	-	-	-	92	0.1	12	0.0	-	-	-	-	4	0.0	15	0.0	2 824	3.4	
Perlis	924	1.1	55	0.1	9	0.0	-	-	-	-	4	0.0	-	-	-	-	-	-	-	-	10	0.0	1 002	1.2	
W. P. Labuan	-	-	2	0.0	-	-	-	-	442	0.9	249	0.3	33	0.0	501	0.6	35	0.1	-	-	53	0.1	1 315	1.6	
Jumlah	27 180	32.9	11 234	13.6	5 686	6.9	3 711	4.5	9 983	12.0	12 979	15.7	2 634	3.2	7 059	8.5	1 068	1.4	91	0.1	958	1.2	82 583	100.0	

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

F. Faktor Berhijrah

Faktor berhijrah ke kawasan setinggan adalah dikaitkan dengan faktor ekonomi sosial/budaya, politik, sejak lahir dan lain-lain lagi. Jika merujuk *Jadual 10*, majoriti setinggan berhijrah disebabkan faktor ekonomi antaranya Negeri Johor (94.6%), Negeri Sarawak (83.7%), Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (82.5%), Negeri Kelantan (82.1%), Negeri Sembilan (81.1%) dan Negeri Terengganu (74.8%).

G. Tempoh Menduduki

Dari segi tempoh menduduki, sejumlah 34.0% ketua isi rumah warganegara telah mendiami kawasan setinggan diantara 10-21 tahun diikuti 31.7% menduduki kurang daripada 10 tahun dan sejumlah 6.7% menduduki kawasan dalam tempoh melebihi 21 tahun. Negeri Johor pula mencatatkan sejumlah 57.9% ketua isi rumah yang warganegara yang menduduki kawasan ini dalam tempoh kurang daripada 10 tahun (rujuk *Jadual 11*).

Jadual 10 : Peratusan Faktor Berhijrah Setinggan Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Faktor Berhijrah (%)			
	Ekonomi	Sosial/Budaya	Politik	Sejak Lahir
Johor	94.6	4.3	0.1	0.5
Sarawak	83.7	7.4	0.1	6.4
W.P. Kuala Lumpur	82.5	3.7	0.3	11.2
Kelantan	82.1	10.6	0.4	4.2
Negeri Sembilan	81.1	16.4	0.5	1.5
Terengganu	74.8	8.9	0.2	4.4
Malaka	73.8	9.6	2.4	-
Perak	69.6	15.3	-	45.7
Sabah	69.6	11.3	0.8	16.0
W. P. Labuan	69.7	11.2	0.8	16.6
Pahang	70.2	5.3	0.1	20.1
Pulau Pinang	37.2	20.8	0.5	34.3
Kedah	33.2	13.6	2.6	35.0
Perlis	25.6	15.3	-	45.7

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 11 : Peratusan Tempoh Menduduki Setinggan Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Tempoh Menduduki (Tahun)					
	Warganegara			Bukan Warganegara		
	<10	10-21	>21	<10	10-21	>21
Sabah	45.0	16.6	6.9	21.2	4.6	1.9
W.P. Labuan	49.2	0.4	0.2	45.6	0.2	0.2
W.P. Kuala Lumpur	29.0	25.4	33.8	4.7	2.4	0.5
Johor	57.9	27.9	8.1	4.1	1.7	0.2
Sarawak	55.8	30.7	9.5	0.2	0.0	0.0
Kelantan	51.7	23.3	8.3	3.5	1.9	0.6
Pulau Pinang	21.8	29.4	48.1	0.6	0.1	-
Terengganu	44.3	27.7	23.7	1.5	0.2	-
Perak	21.1	34.8	42.1	0.0	0.1	0.1
Perlis	34.2	22.5	39.9	0.6	-	0.3
Pahang	25.8	25.9	44.3	1.3	0.1	0.1
Negeri Sembilan	21.5	37.2	41.3	-	-	-
Malaka	28.5	26.2	45.2	-	-	-
Kedah	31.7	27.9	40.0	0.2	0.2	0.0

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

H. Purata Ahli Isi Rumah

Purata ahli isi rumah setinggan didapati menunjukkan Negeri Sembilan mempunyai purata tertinggi iaitu 5.8 orang diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (5.4 orang), Negeri Sabah dan Negeri Selangor masing-masing mencatatkan 5.1 orang, Negeri Terengganu (5.0 orang), Negeri Perlis (4.8 orang), Negeri Kelantan (4.6 orang) dan Negeri Sarawak (4.4 orang) (rujuk *Carta 6*).

I. Ahli Isi Rumah

Bagi ahli isi rumah setinggan yang mempunyai bilangan ahli melebihi lima orang, Negeri Sembilan didapati mendahului negeri-negeri lain melibatkan sejumlah 52.0% diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (40.8%), Negeri Terengganu (39.9%), Negeri Sabah (39.5%) dan Negeri Kelantan (32.7%).

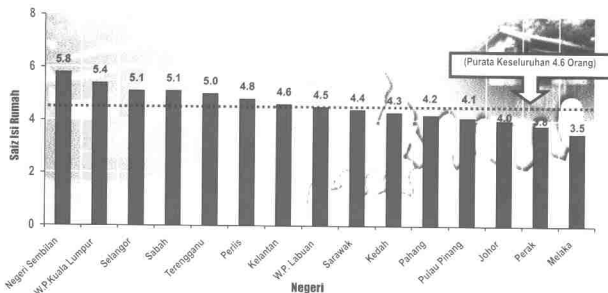
Jadual 12 : Isi Rumah Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bilangan
Sabah	40 433
W.P. Kuala Lumpur	29 230
Johor	8 225
Sarawak	8 225
Kedah	4 019
Perak	3 592
Pulau Pinang	2 429
Kelantan	1 885
W.P. Labuan	1 467
Perlis	1 097
Pahang	874
Terengganu	659
Negeri Sembilan	196
Melaka	42
Jumlah Keseluruhan	102 373

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 6 : Purata Ahli Isi Rumah Setinggan Dalam Satu Unit Kediaman Seluruh Malaysia, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

J. Isi Rumah

Dari segi isi rumah setinggan didapati di Negeri Sabah mempunyai isi rumah paling tinggi iaitu sejumlah 40 433 isi rumah diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dengan 29 230 isi rumah, Negeri Johor dan Negeri Sarawak masing-masing 8 225 isi rumah. Bagi negeri yang paling sedikit isi rumah setinggan ialah Negeri Melaka iaitu hanya 42 isi rumah dan Negeri Sembilan 196 isi rumah (rujuk *Jadual 12*).

K. Taraf Pendidikan

Hasil analisis mengenai taraf pendidikan penduduk setinggan yang berpendidikan rendah didapati paling tinggi terdapat di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (35.6%), Wilayah Persekutuan Labuan (34.8%), Negeri Sarawak (32.8%), Negeri Terengganu (31.9%) dan Negeri Sabah (31.0%). Ini memujukkan terdapatnya penduduk setinggan yang mempunyai taraf pendidikan sehingga sekecil rendah. Manakala mereka yang tiada pelajaran formal agak tinggi terutamanya di Wilayah Persekutuan Labuan (27.5%) diikuti Negeri Sabah (27.3%) (rujuk *Jadual 13*).

Jadual 13 : Peratusan Taraf Pendidikan Penduduk Setinggalan Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Taraf Pendidikan (%)	
	Tiada Peajaran Formal	Sekolah Rendah
W.P. Kuala Lumpur	14.6	35.6
Terengganu	11.8	31.9
Sarawak	8.7	32.8
Sabah	27.3	31.0
W.P. Labuan	27.5	34.8
Pulau Pinang	16.0	29.6
Perlis	9.0	39.3
Perak	7.7	32.4
Pahang	8.7	33.8
Negeri Sembilan	12.8	25.8
Melaka	20.7	15.9
Kelantan	9.7	30.3
Kedah	17.5	29.1
Johor	10.6	19.3
Purata Keseluruhan	14.5	30.2

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

L. Status Ibu Tunggal

i. Ketua Isi Rumah

Bagi status perkahwinan didapati terdapatnya ketua isi rumah yang berstatus ibu tunggal dan mereka ini juga memberi sumbangan kepada pembangunan ekonomi masyarakat setinggalan. Daripada analisis didapati Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur mempunyai bilangan ibu tunggal paling ramai (2 345 ketua isi rumah) dan sejumlah 2 035 ketua isi rumah yang bekerja. Bagi Negeri Sabah pula sejumlah (1 843 ketua isi rumah) dan sejumlah 1 204 ketua isi rumah yang bekerja. Dari segi ketua isi rumah yang berstatus ibu tunggal mempunyai lebih daripada 3 anak paling ramai terdapat di W.P.Kuala Lumpur (1 484 orang) diikuti Negeri Sabah (844 orang) dan Negeri Johor (356 orang) (rujuk *Jadual 14(a)*).

Jadual 14(a) : Ketua Isi Rumah (KIR) Setinggalan Berstatus Ibu Tunggal Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jumlah Ketua Isi Rumah	Ketua Isi Rumah Berstatus Ibu Tunggal	Ibu Tunggal Yang Bekerja	Ibu Tunggal Yang Mempunyai > 3 anak
Sabah	30 079	1 843	1 204	844
W.P. Labuan	1 315	97	66	43
W.P. Kuala Lumpur	23 970	2 345	2 035	1 484
Johor	7 280	593	356	356
Pulau Pinang	1 871	157	57	60
Sarawak	7 377	342	245	180
Perak	3 540	528	247	181
Kedah	2 824	286	102	140
Kelantan	1 654	167	137	117
Perlis	1 002	83	23	42
Pahang	869	66	35	23
Terengganu	632	75	49	21
Negeri Sembilan	196	22	13	20
Melaka	42	9	1	3

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

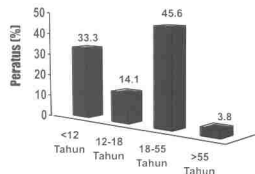
ii. Penduduk Setinggalan

Dari segi penduduk setinggalan yang berstatus ibu tunggal didapati Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur mempunyai bilangan ibu tunggal paling ramai (4 714 orang) dan sejumlah 1 587 orang yang bekerja. Bagi Negeri Sabah pula sejumlah (3 116 orang) dan sejumlah 1 355 penduduk yang bekerja dan Wilayah Persekutuan Labuan pula sejumlah 150 ibu tunggal dan sejumlah 129 ibu tunggal yang bekerja (rujuk *Jadual 14(b)*).

M. Umur Penduduk

Dari segi penduduk setinggalan mengikut umur didapati majoriti penduduk setinggalan berumur antara 18 hingga 55 tahun yang merupakan tenaga aktif bekerja. Jika dilihat di Negeri Sabah sejumlah 45.6% berumur antara 18 hingga 55 tahun dan sejumlah 33.3% berumur kurang daripada 12 tahun. Begitu juga dengan Negeri Perak majoriti (56.7%) adalah berumur antara 18 hingga 55 tahun. Begitu juga tren yang sama ditunjukkan di negeri-negeri lain kebanyakan penduduk setinggalan yang berumur antara 18 hingga 55 tahun adalah tenaga aktif bekerja (rujuk *Jadual 15* dan *Carta 7(a)-7(d)*).

Carta 7(a) : Peratusan Penduduk Setinggalan Mengikut Umur Di Negeri Sabah, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 14[b] : Penduduk Setinggal Berstatus Ibu Tunggal Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jumlah Penduduk Setinggal	Penduduk Setinggal Berstatus Ibu Tunggal	Ibu Tunggal Yang Bekerja
Sabah	144 312	3 116	1 355
W.P. Labuan	5 978	150	129
W.P. Kuala Lumpur	129 129	4 714	1 587
Johor	29 157	900	420
Sarawak	27 962	548	241
Perak	13 393	495	264
Kedah	12 185	386	119
Kelantan	7 682	260	160
Pulau Pinang	6 763	226	76
Perlis	4 807	153	34
Pahang	3 691	101	46
Terengganu	3 155	108	64
Negeri Sembilan	1 130	50	25
Melaka	145	13	2

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

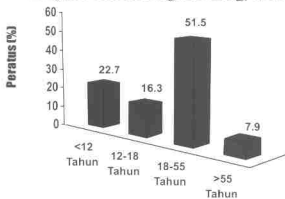
Jadual 15 : Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jumlah Penduduk	Umur (%)			
		<12	12-18	18-55	>55
Sabah	144 312	33.3	14.1	45.6	3.8
W.P. Labuan	5 978	38.7	13.4	44.9	1.8
W.P. Kuala Lumpur	129 129	17.5	27.0	50.6	4.9
Perak	13 393	19.3	18.5	56.7	10.8
Johor	29 157	16.6	13.0	45.7	5.8
Sarawak	27 962	28.4	14.2	51.9	4.2
Kedah	12 185	23.9	14.9	44.3	9.3
Pulau Pinang	6 763	18.7	14.6	49.5	11.7
Kelantan	7 682	32.2	16.2	43.9	5.8
Perlis	4 807	26.7	16.6	43.6	11.8
Pahang	3 691	22.7	16.3	51.5	7.9
Terengganu	3 155	30.6	18.5	39.4	9.1
Negeri Sembilan	1 130	23.8	17.4	49.7	8.2
Melaka	145	11.0	17.2	54.5	15.2

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

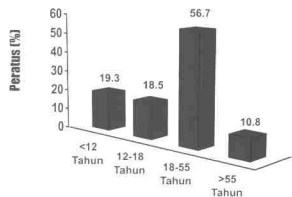
Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 7(b) : Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Pahang, 1999

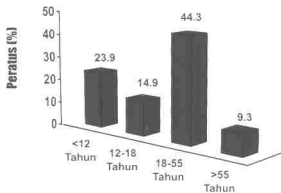
Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 7(c) : Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Umur Di Negeri Perak, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 7(d) : Peratusan Penduduk Setinggan Mengikut Umur Di Negeri Kedah, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

N. Jenis Pekerjaan

Dari segi jenis pekerjaan penduduk setinggan, majoritinya bekerja sebagai pekerja am. Sejumlah 22.4% di Negeri Sabah, Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (25.5%), Negeri Perak (34.4%), Negeri Johor (26.0%) dan Negeri Kedah (26.1%). Terdapat juga setinggan di kalangan golongan profesional (Pegawai Eksekutif, Arkitek, Jururancang, Jurutukur, Doktor, Jurutera, Pensyarah dan Pengurus Syarikat) dan separa profesional (Pelukis Pelan, Pembantu Am Kanak, Pramugari, Penolong Pegawai dan Pereka).

Jadual 16 : Bilangan Dan Peratusan Penduduk Setinggan Mengikut Pekerjaan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jumlah Penduduk	Profesional	Bekerja (%) Separa Profesional	Pekerja Am	Pekerjaan Lain	Tidak Bekerja (%)	Penganggur (%)	Tidak Berkenaan (%)	Tiada Jawapan (%)
Sabah	144 312	0.1	0.4	22.4	6.0	17.3	6.9	45.2	1.7
W.P. Labuan	5 976	-	0.0	14.8	12.5	15.6	9.1	47.4	0.4
W.P. KL	129 129	0.8	3.3	25.5	1.8	63.5	2.6	0.2	2.1
Perak	13 393	0.1	0.9	34.4	4.2	19.0	1.3	39.8	0.2
Johor	29 157	0.3	2.3	26.0	10.3	19.0	1.5	40.1	0.5
Sarawak	27 962	0.3	2.7	15.9	10.4	18.6	2.6	42.6	7.5
Kedah	12 185	0.1	0.9	26.1	1.9	24.3	2.9	43.4	0.4
Pulau Pinang	6 763	0.3	1.7	32.9	1.6	21.2	1.9	37.7	2.7
Kelantan	7 682	0.1	1.3	23.3	4.4	16.3	2.7	50.8	1.2
Perlis	4 807	0.2	0.7	23.7	4.7	21.1	3.2	45.9	0.3
Pahang	3 691	0.3	1.5	34.9	1.8	18.6	1.2	41.5	0.3
Terengganu	3 155	0.0	0.7	23.3	4.4	15.2	4.5	51.1	0.8
N. Sembilan	1 130	0.4	3.0	34.2	3.6	16.1	0.9	41.8	0.1
Melaka	145	0.7	-	40.7	-	20.7	7.6	26.2	4.1

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 17: Peratusan Penduduk Setinggal Mengikut Kadar Pengangguran Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Kadar Pengangguran (%)	
	Penduduk Setinggal	Peringkat Negeri
Melaka	7.6	1.9
Sabah	6.9	5.7
W.P. Labuan	6.1	5.7
Terengganu	4.5	4.0
Perlis	3.2	2.8
Sarawak	2.8	4.1
Kelantan	2.7	4.5
Kedah	2.5	2.3
W.P. Kuala Lumpur	2.2	3.6
Johor	1.5	2.2
Perak	1.3	2.5
Pulau Pinang	1.9	3.0
Pahang	1.2	3.6
Negeri Sembilan	0.9	2.7
Purata Keseluruhan	3.2	3.5

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

P. Purata Pendapatan Isi Rumah

Merujuk kepada *Jadual 18*, didapati purata pendapatan isirumah penduduk setinggal seluruh Malaysia ialah RM 1 016.63 sebulan. Jika dibandingkan purata pendapatan isirumah setinggal dengan purata pendapatan isirumah penduduk di peringkat negeri didapati bagi Negeri Sembilan (RM 2 219.90 sebulan) adalah lebih tinggi jika dibandingkan dengan peringkat negeri (RM 1 771.00 sebulan).

Jadual 18 : Purata Pendapatan Isirumah Setinggal Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Purata Pendapatan (RM)	
	Penduduk Setinggal	Peringkat Negeri
Negeri Sembilan	RM 2 219.90	RM 1 771.00
W.P. Kuala Lumpur	RM 1 054.35	RM 2 007.00
Pulau Pinang	RM 1 307.70	RM 2 214.00
Melaka	RM 971.43	RM 1 861.00
Pahang	RM 1 050.44	RM 1 439.00
Perak	RM 949.50	RM 1 461.00
Kelantan	RM 913.88	RM 1 081.00
Johor	RM 913.00	RM 2 111.00
Sarawak	RM 875.00	RM 1 923.00
Sabah	RM 1 043.95	RM 1 444.00
W.P. Labuan	RM 837.68	RM 1 444.00
Terengganu	RM 754.85	RM 925.00
Kedah	RM 698.70	RM 1 267.00
Perlis	RM 642.38	RM 1 159.00
Purata Keseluruhan	RM 1 016.63	RM 1 580.50

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Manakala bagi Negeri Pulau Pinang (RM 1 307.70 sebulan) adalah lebih rendah jika dibandingkan dengan peringkat negeri (RM 2 214.00 sebulan). Jika dilihat di Negeri Sabah pula purata pendapatan isirumah (RM 1 043.95 sebulan) adalah lebih rendah jika dibandingkan dengan peringkat negeri (RM 1 444.00 sebulan). Begitu juga Wilayah Persekutuan Labuan purata pendapatan isirumah (RM 837.68 sebulan) adalah lebih rendah jika dibandingkan dengan peringkat negeri (RM 1 444.00 sebulan).

Q. Purata Pendapatan Ibu Tunggal

Hasil kajian mengenai purata pendapatan isi rumah (ibu tunggal) bagi ibu tunggal yang mempunyai kurang 3 ahli di dapati paling tinggi terdapat di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (RM 1 113.65 sebulan) dan Negeri Perak (RM 942.91 sebulan). Purata pendapatan isi rumah (ibu tunggal) yang mempunyai kurang dari 3 orang ahli yang paling rendah terdapat di Negeri Perlis (RM 233.66 sebulan), Negeri Terengganu RM 322.22 sebulan) dan Negeri Melaka (RM 400.00 sebulan). Bagi purata pendapatan isi rumah (ibu tunggal) bagi ibu tunggal yang mempunyai lebih 3 ahli didapati paling tinggi terdapat di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (RM 2 900.43 sebulan) dan Negeri Sembilan (RM 2 845.50 sebulan) (rujuk *Jadual 19*)

Jadual 19 : Purata Pendapatan Isi Rumah (Ibu Tunggal) Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Purata Pendapatan Ibu Tunggal	
	<3 ahli	>3 ahli
Negeri Sembilan	RM 500.00	RM 2 845.50
W.P. Kuala Lumpur	RM 1 113.65	RM 2 900.43
Pulau Pinang	RM 529.14	RM 1 113.08
Melaka	RM 400.00	RM 1 900.00
Pahang	RM 540.47	RM 1 328.70
Perak	RM 942.91	RM 914.94
Kelantan	RM 485.80	RM 572.39
Johor	RM 784.88	RM 910.48
Sarawak	RM 644.65	RM 796.73
Sabah	RM 422.37	RM 757.53
W.P. Labuan	RM 522.78	RM 680.47
Terengganu	RM 322.22	RM 653.81
Kedah	RM 465.76	RM 690.43
Perlis	RM 233.66	RM 706.55
Purata Keseluruhan	RM 564.88	RM 1 197.93

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

R. Paras Kemiskinan

Laporan Kajian Sepuluh Penggal, Rancangan Malaysia Ketujuh (1996-2000), garis kemiskinan bagi negeri-negeri di Semenanjung Malaysia ialah sebanyak RM 460.00 sebulan. Manakala bagi Negeri Sabah pula sebanyak RM 633.00 sebulan dan Negeri Sarawak RM 543.00 sebulan. Oleh itu analisis mengenai paras kemiskinan penduduk setinggan berbanding paras kemiskinan setinggan peringkat negeri bagi Negeri Sabah (58.5%) adalah lebih tinggi berbanding dengan peringkat negeri (22.1%), diikuti Negeri Perlis (41.1%) juga lebih tinggi berbanding dengan peringkat negeri (29.1%) dan Negeri Kelantan (33.4%) adalah lebih tinggi berbanding dengan peringkat negeri (19.2%). Manakala bagi Negeri Terengganu (35.9%) adalah lebih rendah jika dibandingkan dengan peringkat negeri (36.1%).

Bagi golongan yang termiskin pula adalah isi rumah yang berpendapatan bulanan kurang daripada RM 300.00 sebulan. Didapati negeri yang tertinggi ialah Negeri Sabah (14.3%), diikuti Negeri Perlis (11.4%) dan Negeri Terengganu (7.1%) (rujuk *Jadual 20*).

S. Purata Perbelanjaan

Merujuk purata perbelanjaan isi rumah setinggan mengikut negeri didapati purata paling tinggi ialah Negeri Johor (RM 1 023.80 sebulan), diikuti W.P. Kuala Lumpur (RM 807.32 sebulan), Negeri Pahang (RM 781.46 sebulan), Negeri Perak (RM 700.12 sebulan) dan Negeri Pulau Pinang (RM 670.60 sebulan).

T. Pekakasan Isirumah

Analisis mengenai pekakasan isi rumah didapati majoriti isi rumah memiliki televisyen (87.1%), radio/Hi-Fi (83.8%) dan peti sejuk (60.5%). Bagi pekakasan isi rumah lain seperti mesin basuh (37.7%), telefon (32.4%) dan komputer (1.7%) peratusannya adalah rendah. Di Negeri Sabah yang memiliki televisyen (75.6%) dan radio/Hi-Fi (66.1%), peti sejuk (22.1%), mesin basuh (7.1%), telefon (7.6%) dan sebilangan kecil memiliki komputer (0.3%).

Di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur yang memiliki televisyen (94.2%), radio/Hi-Fi (90.9%), peti sejuk (81.9%), mesin basuh (53.6%) dan telefon (52.4%). Begitu juga di negeri-negeri lain pemilikan pekakasan adalah tinggi.

Jadual 20 : Peratusan Isi Rumah Setinggan Mengikut Pendapatan (Paras Kemiskinan) Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Paras Kemiskinan (%)		
	Peringkat Negeri	Pendapatan < RM 300.00	Pendapatan < RM 460.00
Sabah	22.1	14.3	58.5 ¹
W.P. Labuan	22.1	8.0	46.5 ¹
Perlis	29.1	11.4	41.1
Terengganu	36.1	7.1	35.9
Kelantan	19.2	4.9	33.4
Kedah	31.3	4.6	29.3
Sarawak	24.7	2.5	26.3 ²
Perak	19.9	2.8	19.8
Pulau Pinang	1.6	2.4	15.4
Melaka	3.6	7.1	11.9
Pahang	4.1	0.8	8.5
Johor	11.1	0.4	3.6
Negeri Sembilan	21.5	0.5	2.0
W.P. Kuala Lumpur	-	0.7	1.9
Purata Keseluruhan	17.6	4.6	23.8

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

- ¹ Negeri Sabah - <RM 633.00 (Rancangan Malaysia Ke 7 (1996-2000))
- ² Negeri Sarawak - <RM 543.00 (Rancangan Malaysia Ke 7 (1996-2000))

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

3.3.3 Fizikal Bangunan, Infrastruktur Dan Persekitaran

A. Bangunan Setinggan

Didapati sejumlah 84 802 bangunan setinggan yang telah dibanci di seluruh Malaysia (kecuali Negeri Selangor). Negeri Sabah mempunyai jumlah bangunan setinggan yang tertinggi iaitu 30 882 unit dan diikuti Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur 25 066 unit manakala Negeri Melaka mempunyai jumlah yang paling sedikit iaitu 42 unit bangunan sahaja (rujuk *Jadual 21*).

B. Bangunan Kediaman Setinggan

Bagi bangunan kediaman setinggan pula, Negeri Selangor mencatatkan jumlah tertinggi iaitu 33 829 unit, Negeri Sabah 30 079 unit, W. P. Kuala Lumpur 23 970 unit dan Negeri Sarawak 7 377 unit. Bagi jumlah yang terendah pula terdapat di Negeri Sembilan 196 unit dan Melaka sebanyak 42 unit. Secara keseluruhannya, kebanyakan bangunan yang dibanci merupakan bangunan kediaman (rujuk *Jadual 22*).

Jadual 21: Bilangan Bangunan Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bangunan Setinggan	
	Sebenar	Dibanci
Sabah	32 235	30 882
W.P.Labuan	1 315	1 315
W.P.K.Lumpur	26 941	25 066
Johor	7 708	7 360
Sarawak	8 268	7 399
Perak	3 945	3 548
Kedah	3 074	2 897
Pulau Pinang	2 009	1 871
Kelantan	2 052	1 702
Perlis	1 380	1 015
Pahang	1 074	869
Terengganu	792	640
N. Sembilan	256	196
Melaka	56	42
Jumlah Keseluruhan	91 105	84 802

Nota: Negeri Selangor Hanya Mempunyai Maklumat Bangunan Kediaman (33 829)

Sumber: Pakar Runding USM, 1999

Jadual 22: Bilangan Peratusan Bangunan Setinggan Dan Kediaman Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bangunan Setinggan	Bangunan Kediaman	
		Bilangan	%
Sabah	30 882	30 079	97.4
W.P.Labuan	1 315	1 315	100.0
WPKL	25 066	23 970	95.0
Johor	7 360	7 280	98.0
Sarawak	7 399	7 377	99.7
Perak	3 548	3 540	99.0
Kedah	2 897	2 824	97.0
Pulau Pinang	1 871	1 803	95.0
Kelantan	1 702	1 654	97.0
Perlis	1 015	1 002	98.0
Pahang	869	869	100.0
Terengganu	640	632	98.0
N. Sembilan	196	196	100.0
Melaka	42	42	100.0
Jumlah Keseluruhan	84 802	82 583	98.1

Nota: Negeri Selangor Hanya Mempunyai Maklumat Bangunan Kediaman (33 829)

Sumber: Pakar Runding USM, 1999

C. Bilangan Bilik Tidur Kediaman Setinggan

Dari segi bilangan bilik tidur pula, bangunan kediaman yang tidak mempunyai bilik tidur paling banyak terdapat di W.P Kuala Lumpur (6 544 unit), Negeri Sabah (2 398 unit) dan W.P Labuan (251 unit). Bagi bangunan kediaman yang mempunyai satu bilik tidur paling banyak terdapat di Negeri Sabah (10 648 unit) dan W.P Kuala Lumpur (7 958 unit) (rujuk *Jadual 23*).

D. Keluasan Bangunan Kediaman Setinggan

Kebanyakan bangunan setinggan mempunyai keluasan lantai kurang daripada 501 kaki persegi, sejumlah 92.7% di Wilayah Persekutuan Labuan dan merupakan jumlah yang tertinggi diikuti Negeri Sabah (83.3%), Negeri Sarawak (67.3%) Negeri Kedah (61.5%), Negeri Kelantan (56.7%) dan Negeri Pulau Pinang (52.6%) (rujuk *Jadual 24*).

Jadual 23 : Bilangan Bilik Tidur Bangunan Kediaman Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bangunan Kediaman	Bilangan Bilik Tidur			
		Tiada Bilik	1 Bilik	2 Bilik	>3 Bilik
Sarawak	7 377	82	2 304	2 961	-
Kedah	2 824	157	283	1 140	744
Kelantan	1 654	47	493	725	389
Pulau Pinang	1 803	15	271	756	761
Terengganu	632	16	173	285	158
Sabah	30 079	2 398	10 648	9 452	4 844
W.P.Labuan	1 315	251	479	454	131
WPKL	23 970	6 544	7 958	5 873	3 595
Pahang	869	54	200	458	157
Perlis	1 002	80	280	392	250
N. Sembilan	196	-	7	65	124
Perak	3 540	-	76	910	2 481
Johor	7 280	25	587	3 212	3 456
Melaka	42	-	11	14	17
Purata Keseluruhan	5898.8	690.6	1 697.8	1 906.9	1 221.9

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 24 : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Luas Lantai Minimum (< 501kp) Dan Maksimum (> 2000kp) Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bangunan Kediaman	Keluasan Lantai (%)	
		< 501kp	> 2000kp
Sarawak	7 377	67.3	1.4
Kedah	2 824	61.5	0.6
Kelantan	1 654	56.7	0.5
Pulau Pinang	1 803	52.6	0.8
Terengganu	632	50.5	0.9
Sabah	30 079	83.3	-
W.P.Labuan	1 315	92.7	-
WPKL	23 970	32.2	19.0
Pahang	869	19.8	-
Perlis	1 002	19.0	5.3
N. Sembilan	196	9.7	-
Perak	3 540	8.8	0.2
Selangor	33 829	-	-
Johor	7 280	1.0	10.1
Melaka	42	-	100.0
Purata Keseluruhan	7 761	37.0	9.3

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

E. Kepadatan Bangunan Kediaman Setinggan

Dari segi kepadatan bangunan kediaman setinggan pula, bangunan kediaman setinggan yang tertinggi terdapat di Negeri Sarawak iaitu di Atapah Squatters (di Parlimen Kuching) iaitu dengan kepadatan sebanyak 141.0 unit kediaman per ekar. Bagi kepadatan bangunan kediaman terendah pula terdapat di Negeri Perlis iaitu kg. Tandiap Lama/Hujung Tanjung (di Parlimen Kangar) dengan kepadatan sebanyak 0.1 unit kediaman per ekar.

F. Keadaan Bangunan

Sejumlah 87.5% bangunan kediaman setinggan di Wilayah Persekutuan Labuan berkeadaan buruk diikuti (45.2%) Negeri Melaka dan sejumlah 42.7% di Negeri Sarawak. Bagi Negeri Johor pula hanya 0.7% sahaja bangunan kediaman yang berkeadaan buruk (rujuk *Jadual 25* dan *Foto 5*).

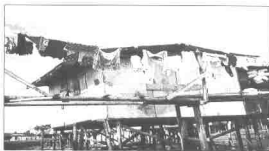

Foto 5 : Contoh Rumah Setinggan Yang Berkeadaan Buruk Di Atas Laut

Jadual 25 : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Keadaan Bangunan (Buruk) Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Bgn. Kediaman	%
Melaka	42	45.2
Sabah	30 079	29.5
W.P Labuan	1 315	87.5
Sarawak	7 377	42.7
Terengganu	632	17.4
Kedah	2 624	16.3
WPKL	23 970	14.3
N. Sembilan	196	8.2
Kelantan	1 654	5.7
Perak	3 540	5.1
Pulau Pinang	1 803	4.9
Pahang	669	8.9
Perlis	1 002	3.2
Johor	7 280	0.7
Jumlah Keseluruhan	82 583	14.9

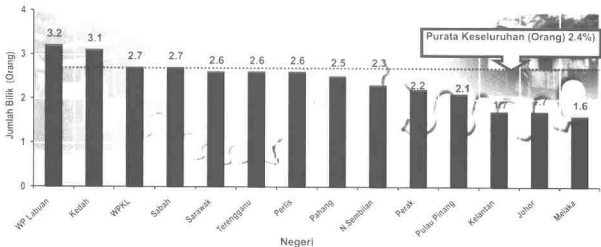
Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

G. Kesesakan Dalam Bangunan

Merujuk kepada purata penghuni dalam satu bilik tidur, Wilayah Persekutuan Labuan menunjukkan jumlah tertinggi iaitu 3.2 orang per bilik dan Negeri Kedah pula 3.1 orang per bilik. Bagi Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur dan Negeri Sabah masing-masing mencatatkan 2.7 orang per bilik diikuti Negeri Sarawak dan Terengganu pula masing-masing mempunyai purata 2.6 orang per bilik. Manakala Negeri Melaka menunjukkan jumlah terendah iaitu 1.6 orang per bilik (rujuk *Carta 8*).

Carta 8 : Purata Penghuni Dalam Satu Bilik Tidur Di Seluruh Malaysia, 1999

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

H. Status Pemilikan Rumah

Hampir keseluruhannya bangunan kediaman yang dibanci adalah milik sendiri. Lebih daripada 80.0% pemilikannya adalah warganegara. Secara puratanya 8.5% daripada penduduk warganegara yang menyewa rumah di kawasan setinggian dan 0.5% pula menduduki rumah yang disediakan oleh pihak majikan.

Bagi penduduk bukan warganegara pula, terdapat sejumlah 26.5% di kalangan mereka yang memiliki rumah sendiri terutamanya di Negeri Sabah. Berbeza dengan W.P Kuala Lumpur iaitu sejumlah 11.5% penduduk bukan warganegara menyewa rumah di kawasan setinggian. Bagi negeri-negeri lain hanya di dalam peratusan yang sedikit (rujuk *Jadual 26*).

I. Keinginan Memiliki Rumah

Hampir keseluruhan penghuni setinggian di setiap negeri mempunyai keinginan untuk memiliki rumah. Wilayah Persekutuan Labuan mencatatkan jumlah tertinggi iaitu 99.2% diikuti Negeri Sembilan (98.0%), Negeri Sarawak (94.6%) (rujuk *Jadual 27*).

Dari segi kemampuan membeli rumah didapati kebanyakan setinggian mampu membeli rumah kurang daripada RM 25 000 seunit. Walau bagaimanapun terdapat juga sebilangan kecil yang mampu membeli rumah yang melebihi RM 70 001 seunit (rujuk *Jadual 28*). Antara lokasi yang menjadi pilihan ialah di dalam bandar, di luar bandar dan di kawasan pinggir bandar. Sejumlah 43.9% di Negeri Sarawak dan Johor (52.3%) ketua isi rumah yang memilih untuk memiliki rumah di kawasan bandar.

Jadual 26 : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Status Pemilikan Rumah Dan Tarak Kwarganegaraan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Warganegara (%)			Bukan Warganegara (%)		
	Rumah Sendiri	Rumah Sewa	Rumah Disediakan Majikan	Rumah Sendiri	Rumah Sewa	Rumah Disediakan Majikan
Sarawak	97.2	2.1	0.1	0.2	-	-
Negeri Sembilan	96.4	3.6	-	-	-	-
Pahang	85.5	9.8	1.1	0.2	0.7	0.6
W.P. Kuala Lumpur	89.0	10.3	0.4	-	11.5	0.1
Johor	86.3	7.5	0.0	5.2	0.7	-
Terengganu	82.6	14.1	0.5	0.3	1.6	-
Melaka	81.0	14.2	-	-	-	-
Sabah	65.6	3.9	0.3	26.5	2.6	0.2
W.P. Labuan	51.9	0.6	0.2	45.6	1.4	0.3
Pulau Pinang	79.1	17.0	2.5	0.2	0.3	0.1
Kelantan	74.9	16.8	1.0	4.9	1.2	-
Perlis	91.3	6.7	0.3	0.9	0.1	-
Kedah	88.6	9.8	0.1	0.7	0.4	-
Perak	96.5	2.7	0.0	0.2	0.1	-
Purata Keseluruhan	83.3	8.5	0.5	6.1	1.5	0.1

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 27: Bilangan Dan Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Keinginan Memiliki Rumah Sendiri Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Ketua Isi Rumah	Keinginan Memiliki Rumah Sendiri							
		Ya		Tidak		Tidak Pasti		Tiada Jawapan	
		BIL.	%	BIL.	%	BIL.	%	BIL.	%
W.P. Kuala Lumpur	23 970	19 784	82.5	4 186	17.5	-	-	-	-
Sabah	30 079	19 108	63.5	5 185	17.2	5 784	19.2	2	0.0
W.P. Labuan	1 315	1 304	99.2	7	0.5	4	0.3	-	-
Johor	7 280	6 583	90.4	633	8.7	61	0.8	3	0.0
Pulau Pinang	1 803	1 274	70.7	339	18.8	190	10.5	-	-
Perlis	1 052	454	46.3	456	45.5	82	8.2	-	-
Perak	3 540	3 255	91.9	118	3.3	167	4.7	-	-
Sarawak	7 377	6 981	94.6	240	3.3	154	2.1	2	0.0
Melaka	42	29	69.0	2	4.8	11	26.2	-	-
Negeri Sembilan	196	152	98.0	1	0.5	3	1.5	-	-
Terengganu	632	539	85.3	67	10.6	26	4.1	-	-
Kelantan	1 654	1 511	91.4	59	3.6	83	5.0	-	-
Pahang	869	789	90.8	21	2.4	59	6.8	-	-
Kedah	2 824	1 817	64.3	704	24.9	302	10.7	1	0.0

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 28: Bilangan Dan Peratusan Bangunan Kediaman Setingan Mengikut Kemampuan Membeli Rumah Mengikut Harga Di Seluruh Malaysia, 1999

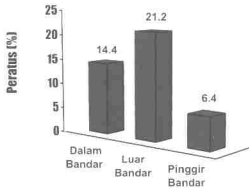
Negeri	Ketua Isi Rumah	< RM 25 000		RM 25 001- RM 40 000		RM 40 001- RM 50 000		RM 50 001- RM 70 000		RM 70 001- RM 90 000		RM 90 001- RM 110 000		>RM 110 001		Tiada Jawapan	
		Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%	Bil.	%
Sabah	30 079	8 424	28.0	798	2.7	117	0.4	53	0.2	19	0.1	15	0.0	13	0.0	20 640	68.6
W.P Labuan	1 315	1 252	95.2	4	0.3	3	0.2	3	0.2	-	-	-	-	-	-	53	4.0
W.P. Kuala Lumpur	23 970	5 986	35.0	6 113	25.5	3 294	13.7	3 011	12.6	1 481	6.2	636	2.7	403	1.7	3 046	12.7
Johor	7 280	2 524	34.7	3 149	43.3	383	5.3	66	0.9	60	0.8	4	0.1	94	1.3	1 000	13.7
Sarawak	7 377	4 383	59.4	1 486	20.1	276	3.7	43	0.6	11	0.1	2	0.0	1	0.0	1 175	15.9
Perak	3 540	652	18.4	364	10.3	63	1.8	15	0.4	-	-	-	-	2	0.1	2 444	69.0
Kedah	2 824	702	24.9	229	8.1	12	0.4	3	0.1	-	-	2	0.1	2	0.1	1 874	66.7
Pulau Pinang	1 803	674	37.4	292	16.2	6	3.7	16	0.9	8	0.4	3	0.1	6	0.3	738	40.9
Kelantan	1 654	653	39.5	134	8.1	20	1.1	7	0.4	1	0.1	4	0.2	1	0.1	834	50.4
Perlis	1 002	220	22.0	94	9.4	24	2.4	3	0.3	1	0.1	-	-	3	0.3	657	65.6
Pahang	869	132	15.2	89	10.2	9	1.0	2	0.2	4	0.5	2	0.2	1	0.1	630	72.5
Terengganu	632	295	46.7	19	3.0	5	0.8	2	0.3	1	0.2	-	-	-	-	310	49.1
Negeri Sembilan	196	169	86.2	11	5.6	1	0.5	-	-	-	-	-	-	-	-	15	7.7
Melaka	42	22	52.2	4	9.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	38.1

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Berbeza dengan Negeri Sembilan iaitu 59.2%, Kelantan (41.9%) memilih untuk memiliki rumah di kawasan pinggir bandar dan bagi Negeri Pulau Pinang, peratusan yang hampir sama di kalangan ketua isi rumah yang memilih lokasi di bandar (47.8%) dan di pinggir bandar (40.6%) (raujuk *Jadual 29* dan *Carta 9(a)-9(c)*).

Carta 9(a) : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Kedah, 1999

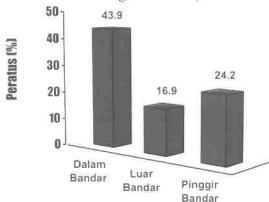
Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 9(b) : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Perak, 1999

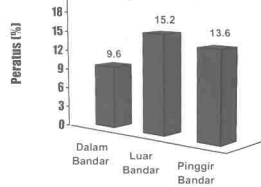
Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 9(c) : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Sarawak, 1999

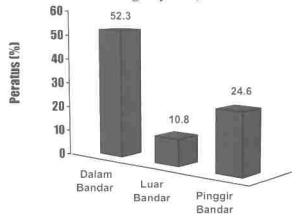
Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 9(d) : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Sabah, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Carta 9(e) : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggian Mengikut Lokasi Pilihan Di Negeri Johor, 1999

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

i. Kemudahan Infrastruktur

a. Bekalan Air, Elektrik Dan Sistem Pemuangan Sampah

Negeri Sembilan mencatatkan jumlah peratusan tertinggi iaitu 99.0% bangunan kediaman yang mempunyai bekalan air, 94.3% di Negeri Perlis, 93.3% di Negeri Johor. Bagi Negeri Sabah dan Sarawak masing-masing mencatatkan 56.5% dan 87.3% bangunan kediaman yang mempunyai bekalan air. Hampir keseluruhan bangunan kediaman setinggian di setiap negeri memperoleh bekalan elektrik. Negeri Melaka (100.0%), (97.8%) Negeri Pahang, (97.6%) Negeri Kedah. Bagi Negeri Sarawak dan Sabah masing-masing mencatatkan peratusan yang rendah iaitu 18.6% dan 50.1% dari bangunan kediaman yang mempunyai bekalan elektrik.

Jadual 29 : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mengikut Keinginan Memiliki Rumah Dan Lokasi Pilihan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Keinginan Memiliki Rumah (%)	Lokasi Pilihan (%)		
		Dalam Bandar	Luar Bandar	Pinggir Bandar
Sarawak	94.6	43.9	16.9	24.2
N. Sembilan	98.0	7.7	23.5	59.2
Pahang	90.6	18.1	9.1	4.9
W.P. Kuala Lumpur	82.5	-	-	-
Johor	90.4	52.3	10.8	24.6
Terengganu	85.3	16.8	13.6	29.6
Melaka	69.0	38.1	4.8	14.3
Sabah	63.5	9.6	15.2	13.6
W.P. Labuan	99.2	9.7	70.6	5.1
Pulau Pinang	70.7	47.8	11.6	40.6
Kelantan	91.4	26.4	28.2	41.9
Perlis	46.3	6.2	15.8	7.9
Kedah	64.3	14.4	21.2	6.4
Perak	91.9	21.6	4.5	4.3
Purata Keseluruhan	81.3	22.5	17.6	19.8

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Bagi pembuangan sampah di pusat kutipan awam/PBT pula, W.P. Kuala Lumpur mencatatkan peratusan tertinggi iaitu 77.8%, diikuti Pulau Pinang (55.4%) dan Sarawak (56.1%). Bagi negeri-negeri lain hanya mencatatkan peratusan yang rendah seperti Negeri Sembilan (1.0%), Negeri Perak (3.2%), Negeri Melaka (7.1%) dan Negeri Pahang (11.6%). Berbeza pula dengan Negeri Sabah, kebanyakan 58.7% menggunakan kaedah pembuangan sampah ke dalam laut dan 11.6% pembuangan sampah ke dalam sungai (rujuk *Jadual 30*).

Jadual 30 : Peratusan Bangunan Kediaman Setinggan Mendapat Bekalan Air, Elektrik Dan Sistem Pembuangan Sampah Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Kemudahan Infrastruktur (%)		
	Bekalan Air	Elektrik	Pembuangan Sampah Terancang
N. Sembilan	99.0	96.9	1.0
Perlis	94.3	95.8	13.1
Johor	93.3	97.2	29.0
Melaka	88.1	100.0	7.1
Pulau Pinang	77.9	97.1	55.4
WPKL	77.7	93.4	77.8
Pahang	77.1	97.8	11.6
Perak	67.9	95.8	3.2
Kedah	57.0	97.6	32.0
Kelantan	48.1	97.2	32.3
Terengganu	44.8	97.5	37.8
Sarawak	67.3	18.6	56.1
Sabah	56.5	50.1	6.2
W.P. Labuan	2.4	5.3	0.4
Purata Keseluruhan	68.9	81.5	25.9

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

b. Jalan Masuk Utama

Hampir keseluruhan kampung setinggan (91.7%) di Negeri Terengganu dihubungi melalui jalan masuk yang bertar diikuti Negeri Johor (85.1%) dan Pahang (78.3%). Negeri Sembilan pula mempunyai peratusan yang terendah iaitu 11.1% sahaja kampung setinggan yang mempunyai jalan tar, Sarawak (24.0%) dan Sabah (28.0%). Manakala bagi jalan titi kayu pula, Negeri Kelantan mempunyai jumlah tertinggi (69.3%), Sabah (40.6%) dan Sarawak (29.3%) (rujuk *Jadual 31* dan *Foto 6*).

Jadual 31 : Peratusan Kampung Setinggan (Jalan Masuk Utama) Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Jalan Masuk Utama (%)	
	Jalan Tar	Jalan Titi Kayu
Terengganu	91.7	8.3
Johor	85.1	1.4
Pahang	78.3	8.7
Kelantan	76.9	69.3
Pulau Pinang	76.9	11.5
Kedah	74.1	24.1
W.P. Kuala Lumpur	69.0	4.6
Perak	66.1	5.9
Perlis	63.6	-
Melaka	60.0	-
Sabah	28.0	40.6
W.P. Labuan	100.0	100.0
Sarawak	24.0	29.3
N. Sembilan	11.1	-
Purata Keseluruhan	64.6	21.7

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Foto 6 : Contoh Titi Kayu Merupakan Laluan Utama Petempatan Setinggan Di Atas Laut

c. Penggunaan Tandas

Melalui kajian, dikenalpasti 2 jenis tandas yang biasa digunakan oleh penduduk setinggan iaitu tandas pam dan tandas curah. Negeri Melaka mencatatkan jumlah tertinggi iaitu (73.8%), bagi penggunaan tandas pam. Negeri Perak pula mencatatkan jumlah tertinggi (93.8%) bagi penggunaan tandas curah. Manakala Negeri Sabah (61.2%) penggunaan tandas atas laut dan Sarawak (10.3%) tandas atas sungai. Terdapat juga negeri-negeri yang tidak mempunyai tandas (rujuk *Jadual 32*).

d. Masalah Sosial

Bagi masalah sosial mengikut negeri pula 3 masalah utama dikenalpasti iaitu :

- i. Dadah
- ii. Kecurian
- iii. Lepak.

Negeri Terengganu (50.6%) mencatatkan peratusan yang tinggi terlibat dengan masalah dadah diikuti Kelantan (62.2%) masalah kecurian dan Johor (56.1%) masalah lepak. Berbeza dengan Negeri Sabah (3.7%) dan Sarawak (0.7%), yang mana turut terlibat dengan masalah sosial seperti serangan lanun. Manakala isu gangsterisme yang turut melibatkan keselamatan negara dan menjadi isu di Sabah (10.8%), Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur (14.5%), Pulau Pinang (11.4%) dan Pahang (13.6%) (rujuk *Jadual 33*).

3.3.4 Organisasi, Institusi Dan Politik

A. Semenanjung Malaysia

Bermula di peringkat Kementerian, Kerajaan Negeri dan PIBT masalah wujudnya kawasan setinggan yang berselerak serta tidak berdasarkan kepada sebarang garis panduan 'Building By Laws' menyebabkan sukar bagi pihak tertentu membasmi setinggan secara menyeluruh. Sebagai contohnya, di W.P. Kuala Lumpur pihak DBKL terpaksa menggunakan penguatkuasaan untuk mengawal pertumbuhan setinggan. Begitu juga di negeri-negeri lain, masalah yang sering timbul seperti integrasi agensi kerajaan, dasar yang tidak menyeluruh, kurang maklumat setinggan, kelemahan dasar perumahan, proses membuat keputusan dan lain-lain lagi.

Jadual 32 : Peratusan Bangunan Kediaman Mengikut Jenis Penggunaan Tandas Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Tandas Pam	Tandas Curah	Tandas Angkut	Jenis Tandas (%)				Lain-lain	Tiada Tandas
				Tandas Lubang	Tandas Atas Sungai	Tandas Atas Laut			
Sabah	3.3	13.0	0.3	11.9	6.9	61.2	0.2	2.6	
W.P. Labuan	0.8	1.6	-	0.4	76.7	6.2	0.1	13.7	
W.P. Kuala Lumpur	17.3	78.1	0.3	1.5	-	-	0.2	1.9	
Johor	23.9	73.8	0.1	2.2	0.0	-	0.0	0.0	
Sarawak	6.2	82.4	0.1	9.8	10.3	0.9	0.0	0.3	
Perak	1.9	93.8	1.1	1.2	0.4	0.1	-	1.5	
Kedah	15.3	88.6	1.4	1.0	0.5	12.5	0.1	0.6	
Pulau Pinang	20.9	70.1	2.3	1.4	0.4	4.4	-	0.1	
Kelantan	6.3	87.7	0.6	1.0	1.4	0.1	0.1	2.6	
Perlis	6.0	91.3	-	0.4	0.4	0.2	0.2	0.5	
Pahang	4.5	92.9	-	0.9	1.4	-	-	0.3	
Terengganu	4.7	92.1	-	0.5	-	-	0.3	1.7	
Negeri Sembilan	11.7	80.6	-	7.7	-	-	-	-	
Melaka	73.8	2.4	-	23.8	-	-	-	-	
Purata Keseluruhan	14.1	66.3	0.5	4.6	7.1	6.1	0.1	1.8	

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat Jenis Tandas

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Jadual 33 : Masalah Sosial Yang Berlaku Di Kawasan Setinggan Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Masalah Sosial (%)										
	Dadah	Kecurian	Lepak	Vandalisme	Pergaulan Bebas	Gangsterisme	Manconteng Bangunan	Masalah Membuli	Pergaulan Sumbang	Gangguan Seksual	Serangan Lanun
Sabah	17.9	41.8	43.4	9.9	17.8	10.8	14.1	10.1	4.7	4.0	3.7
W.P Labuan	7.3	3.7	25.7	1.1	2.7	0.2	1.2	3.3	0.2	0.2	0.2
W.P. Kuala Lumpur	31.7	39.0	26.1	19.5	11.9	14.5	13.0	10.4	8.8	7.3	-
Johor	45.7	54.3	56.1	21.5	37.1	8.8	42.4	27.3	13.1	10.9	-
Sarawak	2.0	35.2	23.2	14.1	1.9	4.5	14.4	14.2	1.2	0.8	0.6
Perak	35.3	36.9	40.0	11.1	14.2	9.9	21.6	16.7	5.2	3.8	-
Kedah	50.3	35.9	44.0	21.8	23.8	7.6	18.8	14.6	7.2	5.2	-
Pulau Pinang	47.9	39.7	30.2	18.2	14.9	11.4	13.3	-	6.7	5.2	-
Kelantan	47.8	62.2	28.3	8.5	10.8	5.0	7.9	5.0	2.7	2.7	-
Perlis	10.4	9.0	7.1	3.0	3.8	3.2	2.5	2.7	1.9	1.8	-
Pahang	42.2	47.3	41.0	20.6	22.2	13.6	28.9	15.7	14.2	12.3	-
Terengganu	50.6	42.0	27.7	6.3	7.6	5.1	7.6	4.9	5.4	5.5	-
Negeri Sembilan	20.7	24.1	17.2	13.8	6.9	0.5	-	-	-	-	-
Melaka	-	4.1	5.6	-	0.5	11.1	20.7	10.3	7.1	11.1	-
Purata Keseluruhan	29.3	33.4	29.0	11.3	12.6	7.7	13.9	8.8	5.6	5.1	0.3

Nota : Negeri Selangor Tiada Maklumat Masalah Sosial Di Kawasan Setinggan

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

Selain itu, pengaruh politik melalui unsur-unsur bantuan kewangan dan moral menghidup dan mengekalkan setinggan bagi tujuan politik. Begitu juga penglibatan kumpulan pendesak (NGO) menyebabkan sesetengah penduduk setinggan lebih berani menentang pihak berkuasa.

B. Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur

Penelitian kepada aspek-aspek dasar dan institusi atau organisasi adalah penting kerana sebahagian kekurangan dan kelemahan yang terdapat di peringkat ini boleh memberi implikasi yang besar terhadap sejauh mana jaya dan gagalnya matlamat asal untuk pembasmian setinggan. Antara dasar-dasar yang berkaitan dengan setinggan ialah:

- i. *Dasar pengawalan dan penempatan semula setinggan yang melibatkan peringkat kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Tempatan (DBKL);*
- ii. *Dasar Pemeliharaan Alam Sekitar;*

Dari segi institusi atau organisasi yang bertanggungjawab dengan pengawalan setinggan terbahagi kepada dua iaitu:

- i. *Agensi di peringkat persekutuan-Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan dan Unit Perancangan Ekonomi;*
- ii. *Agensi di peringkat tempatan-Dewan Bandaraya Kuala Lumpur (DBKL);*

Jika dilihat dari segi senario program perumahan kos rendah dan kos sederhana rendah di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur didapati terdapat beberapa program perumahan yang telah dan akan dilaksanakan bagi menampung keperluan penduduk berpendapatan rendah di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur. Antaranya ialah:

- i. *Program Perumahan Mencernasi Tabung Rumah Rakyat sejumlah RM 600 juta;*
- ii. *Program penswastaaan dan Usahasama;*
- iii. *Program Yayasan Perumahan untuk Golongan Miskin;*
- iv. *Program Perumahan Kos Rendah (Syarat 30% Perancangan);*
- v. *Program Perumahan RM 500 Juta SPKK;*
- vi. *Program Perumahan KWSP;*
- vii. *Program Perumahan DBKL.*

Selain daripada itu terdapat juga program pengawalan dan pembangunan komuniti setinggan seperti program penempatan semula setinggan dan program perumahan untuk setinggan (rujuk *Jadual 3A*).

C. Negeri Sabah

Setinggan di Negeri Sabah lebih tertumpu di bandar-bandar utama seperti Kota Kinabalu, Sandakan, Semporna, Lahad Datu, Tawau dan lain-lain lagi. Ini menyulitkan PBT untuk menghapuskan setinggan, apatah lagi setinggan di Negeri Sabah yang mendirikan rumah mereka di atas laut (di tepi pantai). Masalah lain seperti kelemahan integrasi agensi kerajaan, dasar yang tidak menyeluruh, kurang maklumat setinggan, kekurangan tenaga pekerja dan peruntukan turut dirasai di Negeri Sabah. Hanya yang bezanya penempatan setinggan di atas laut yang begitu banyak. Penempatan setinggan di atas laut merupakan agenda penting yang harus difikirkan oleh Pihak Kementerian dan PBT di Negeri Sabah di dalam mencari jalan penyelesaian melalui dasar dan strategi termasuk penguatkuasaan/pengawalan agar isu dan masalah ini dapat diatasi. Pengaruh politik dan NGO adalah salah satu elemen yang kuat di Sabah yang mempengaruhi penempatan setinggan dengan mewujudkan kuasa politik yang sukar di atasi oleh pihak tertentu. Manakala isu setinggan pendatang asing yang begitu banyak turut mempamerkan kelemahan sistem pengawalan dan penguatkuasaan setinggan di Sabah.

D. Negeri Sarawak

Di Negeri Sarawak, pihak yang terlibat dengan setinggan adalah seperti Kementerian Perumahan Dan Kerajaan Tempatan, Pesuruhannya Perumahan Negeri Sarawak dan lain-lain lagi. Jabatan dan agensi ini bertindak menyediakan dasar dan strategi perumahan untuk Negeri Sarawak. Masalah yang sering timbul adalah penduduk setinggan yang tidak mampu memiliki rumah sendiri, faktor ekonomi & pekerjaan dan sebagainya. Sebagai contohnya, Pihak Berkuasa Tempatan sukar menghapuskan setinggan di atas rezab sungai memandangkan punca pendapatan mereka bergantung kepada penangkapan ikan di sungai. Selain itu, tiada badan yang khusus bertindak untuk mengatasi masalah setinggan termasuk melaksanakan dasar yang berkaitan. Sebagai contohnya, Pihak Pesuruhannya Perumahan Negeri Sarawak bertindak menyediakan perumahan tetapi tidak berperanan mengatasi masalah setinggan, hanya melibatkan kawasan tertentu sahaja yang melibatkan secara langsung. Hupim hanya sekadar menyediakan rumah dan infrastruktur iaitu tidak kepada faktor ekonomi dan sosial secara khusus. Pengaruh politik dan NGO turut juga merupakan satu halangan kepada pihak kerajaan negeri di dalam membasmi setinggan secara berkesan.

Jadual 34 : Taburan Bilangan Pembekalan Perumahan Kos Rendah Di Seluruh Malaysia, 1999

Negeri	Pembekalan Perumahan Kos Rendah (RM7) (1996-2000)			Bilangan Unit Kediaman Setinggan Sebenar (Setingga 1999)
	Dalam Perancangan	Siap Dibina	Baki	
Johor	24,000	15,439	8,561	7,629
Kedah	16,000	2,425	13,575	3,021
Kelantan	17,000	897	16,103	2,034
Malaka	4,400	2,447	1,953	56
Negeri Sembilan	7,900	2,717	5,183	256
Pahang	10,000	2,239	7,761	1,014
Perak	17,200	4,166	13,034	3,937
Perlis	3,000	339	2,661	1,367
P. a. Pinang	17,000	4,967	12,033	1,679
Sabah	52,000	364	51,636	30,870
Selangor	26,300	1,208	24,752	8,246
Seremban	59,000	6,486	52,505	33,409
Tengganu	11,300	4,251	7,049	766
W. P. Kuala Lumpur	14,000	3,177	10,823	25,845
W. P. Labuan	2,000		2,000	1,315
Jumlah	200 000	51 032	229 469	122 093

Sumber : 1. Rancangan Malaysia Ke Tujuh (1996-2000)
2. Buletin Perangkaan Sosial, 2000
3. Pakar Runding USM, 1999

3.4 KRITERIA-KRITERIA UNTUK MENGUBAL PELAN TINDAKAN

Bahagian ini mengupas semula isu dan masalah utama setinggam di seluruh Malaysia (rujuk *Jadual 35*) dan mengenalpasti beberapa kriteria pemilihan sebagai indikator kepada sasaran pembasmian setinggam sepenuhnya di seluruh Malaysia menjelang tahun 2005. Untuk mengubal dasar dan cadangan mengatasi masalah setinggam maka beberapa kriteria perlu ditentukan agar cadangan pembasmian setinggam dapat dilaksanakan dengan lebih berkesan.

Kriteria pemilihan adalah indikator asas, merangkumi aspek seperti berikut :

- Organisasi dan dasar berkaitan setinggam
- Keadaan fizikal kawasan setinggam
- Sosio-ekonomi, demografi dan latar belakang
- Ciri-ciri fizikal bangunan
- perkhidmatan, kemudahan dan alam sekitar

lanya merupakan petunjuk-petunjuk penting yang akan memandu dan menilai pencapaian sasaran setinggam sifar menjelang tahun 2005. Keberkesanan dasar dan cadangan strategi pembasmian setinggam yang akan digubal kelak bergantung kepada tahap sasaran yang dapat dicapai bagi setiap kriteria pemilihan tersebut.

4 CADANGAN DAN PELAN TINDAKAN

Bagi mencapai matlamat Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan Malaysia untuk membasmi sepenuhnya setinggam di seluruh Malaysia pada tahun 2005, maka dirumuskan tujuh (7) dasar utama yang telah dicadangkan seperti berikut :

- Dasar Mengemaskini Organisasi;
- Mengemaskini Dasar dan Perancangan Pembasmian Setinggam
- Dasar Pengalihan & Penempatan Semula Setinggam;
- Dasar Mengemaskini Rckabentuk dan Garispanduan Perumahan;
- Dasar Peningkatan Taraf Hidup dan Pembasmian Kemiskinan;
- Dasar Mempertingkatkan Keselamatan dan Keamanan Negara; dan
- Dasar Sistem Maklumat Setinggam Berkomputer (SMS)

Jadual 35 : Ringkasan Isu Dan Masalah Penduduk Setinggan Dan Ketua Isi Rumah Setinggan Di Seluruh Malaysia

	NEGERI-NEGERI (%)													
	Perlis	Kedah	P.Pinang	Perak	Pahang	Kelantan	T'ganu	N.Sembilan	Melaka	Johor	S'wak	Sabah	Labuan	KL
Warga Asing ¹	0.01	0.01	0.01	0.01	0.01	0.2	0.01	-	-	0.2	0.1	10.2	0.9	2.7
Tiada Pelajaran Formal ¹	9.0	17.5	16.0	7.7	8.7	9.7	11.8	12.8	20.7	10.6	8.7	27.3	27.5	14.6
Sekolah Rendah ¹	39.3	29.1	26.0	32.4	8.7	30.3	31.9	25.8	15.9	28.6	32.8	31.0	34.8	38.2
Ibu Tunggal ¹	8.3	10.3	8.8	14.9	7.6	10.1	11.9	11.2	9.0	8.2	2.0	6.1	2.5	9.8
Faktor Hijrah - Ekonomi ²	25.6	33.2	32.7	69.8	70.2	82.1	74.8	81.1	73.8	94.6	84.9	69.7	66.8	82.5
Asal Dari Negeri-negeri lain	17.1	10.0	21.1	2.0	16.3	9.2	17.6	13.3	4.8	11.1	0.4	27.7	57.7	63.4
Kesesakan														
• Tiada Bilik Tidur	8.0	5.6	0.8	-	6.2	2.8	2.5	-	-	0.3	1.1	8.0	19.1	27.3
• Saiz Isi Rumah	4.8	4.3	4.1	3.8	4.2	4.6	5.0	5.8	3.6	4.0	4.4	5.1	4.5	5.4
• Keluasan Lantai < 501 kp	19.0	61.5	54.4	8.8	19.8	56.7	50.5	9.7	-	19.0	67.3	47.4	92.7	31.0
Saiz Isirumah > 5 Org	32.1	21.8	19.5	15.0	24.2	32.7	39.9	52.0	9.5	18.4	21.0	39.5	32.6	40.8
Pengangguran ¹														
• Negeri	2.8	2.3	3.0	2.5	3.8	4.5	4.0	2.7	1.9	2.2	4.1	5.7	5.7	3.5
• Setinggan	3.2	2.5	1.9	1.3	1.2	2.7	4.5	0.9	7.6	1.5	2.8	6.9	6.1	2.2
Paras Kemiskinan														
• Negeri	2.8	2.3	3.0	2.5	3.6	4.5	4.0	2.7	1.9	2.2	4.1	22.1	5.7	3.5
• Setinggan	41.1	29.3	15.4	19.8	8.5	33.4	35.9	1.5	14.3	3.6	26.3	57.3	-	3.3
Jumlah Penduduk Setinggan	4 807	12 185	6 763	13 393	3 691	7 682	3 155	1 130	145	29 157	27 962	114 312	5 978	129 129

¹ Penduduk

² Ketua Isi Rumah

	NEGERI-NEGERI (%)													
	Perlis	Kedah	P.Pinang	Perak	Pahang	Kelantan	T'ganu	N.Sembilan	Melaka	Johor	S'wak	Sabah	Labuan	KL
Barangan Buruk	3.2	16.3	4.9	5.1	8.9	5.7	17.4	8.2	45.2	0.7	42.7	29.5	87.5	14.3
Infrastruktur														
• Telefon	43.0	32.1	57.7	17.4	78.8	26.1	28.4	51.0	19.0	64.6	15.6	10.9	4.2	53.3
• Bekalan Air Pap.	95.2	97.1	95.8	83.1	92.5	81.1	82.5	99.0	100.0	97.5	87.2	56.5	2.4	90.3
• Bekalan Elektrik (TNB)	95.8	97.6	97.1	95.8	97.8	97.2	97.5	96.9	100.0	97.2	18.6	50.1	46.8	93.4
• Sistem Pembuangan Sampah (PBT)	13.1	32.0	55.4	3.2	11.6	32.3	37.8	1.0	7.1	29.0	56.1	6.2	0.4	77.5
• Pemilikan Tandis	97.3	83.9	91.0	95.7	97.4	94.0	96.8	92.3	76.2	97.7	78.6	16.3	2.4	95.4
Ingin Memiliki Rumah ¹	46.3	64.3	70.7	91.9	90.8	91.4	85.3	98.0	69.0	90.4	94.6	63.5	99.2	82.5
Masalah Sosial														
• Dadah	10.4	50.3	47.9	35.3	42.2	47.8	50.6	20.7	-	45.7	2.0	17.9	7.3	31.7
• Keonanan	9.0	35.9	39.7	36.9	47.3	62.2	42.0	24.1	4.1	54.3	35.2	41.8	3.7	39.0
• Gangsitraime	3.2	7.6	11.4	9.9	13.6	5.0	5.1	0.5	11.1	8.8	4.5	10.8	0.2	14.5
• Vandalisme	3.0	21.8	18.2	11.1	20.6	8.5	6.3	13.8	-	21.5	14.1	9.9	1.1	19.5
Jumlah Penduduk Setingan	4 807	12 185	6 763	13 393	3 691	7 682	3 155	1 130	145	29 157	27 962	114 312	5 978	129 129

Sumber : Pakar Runding USM, 1999

¹ Penduduk² Ketua Isi Rumah

Secara keseluruhannya, setinggan adalah masalah yang kompleks dan bertindan-lapis, maka pembentukan dasar dan strategi bagi menyelesaikan isu dan masalah setinggan di seluruh Malaysia dirangka dalam konteks yang lebih pragmatik dan praktikal serta merangkumi pelbagai tahap kerajaan iaitu :

- a) *Peringkat Nasional*
- b) *Peringkat Negeri*
- c) *Peringkat Pihak Berkuasa Tempatan.*

Dasar dan strategi ini juga akan dibentuk bagi dua tempoh pembangunan iaitu jangka pendek dan jangka panjang.

4.1. PERINGKAT NASIONAL

4.1.1 Dasar Mengemaskini Organisasi

Jangka Pendek

- a) *Mempertingkatkan sistem organisasi dan pengurusan termasuk kewangan bagi memantapkan program pengawalan dan penempatan semula setinggan (rujuk Carta 10);*
- b) *Meningkatkan bilangan personel yang berurusan mengenai setinggan untuk tujuan menyelaras data setinggan, penyelidikan, menyediakan garispuandu dan sebagainya;*
- c) *Strategi menterjemah dan menyelaraskan dasar-dasar dan strategi yang berkaitan dengan setinggan (rujuk Carta 11);*
- d) *Meningkatkan kerjasama dan penyelarasan antara agensi awam dan juga swasta yang terlibat dalam pengawalan dan penempatan semula setinggan di peringkat persekutuan dan negeri (rujuk Carta 10)*
- e) *Meningkatkan pemantauan dan penguatkuasaan secara berterusan di negeri-negeri (rujuk Carta 10)*

Jangka Panjang

- a) *Meningkatkan penyelarasan antara jabatan yang berkaitan dengan setinggan termasuk tugas memantau, penilaian dan maklumbalas.*
- b) *Menyediakan dokumentasi carta aliran kerja bagi jentera pengawalan dan penguatkuasaan setinggan di semua peringkat kerajaan.*
- c) *Mempertingkatkan strategi permintaan dan penawaran perumahan kos rendah termasuk program-program perumahan yang bersesuaian dengan setinggan di negeri-negeri.*

- d) *Mempertingkatkan strategi perancangan dan pelaksanaan berkaitan dengan setinggan*
- e) *Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di negeri-negeri.*

4.1.2 Mengemaskini Dasar dan Perancangan Pembasmian Setinggan

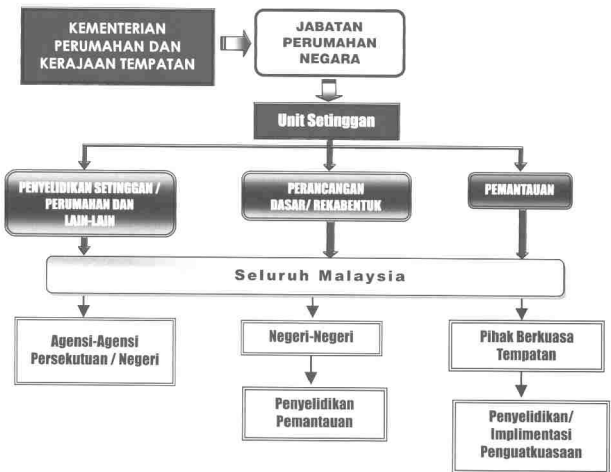
Jangka Pendek

- a) *Penyelarasan dasar-dasar nasional yang berkaitan dengan setinggan.*
- b) *Dana khas untuk membiayai penempatan dan perumahan setinggan*
- c) *Merancang pembekalan perumahan untuk setinggan*
- d) *Menguatkuasa peruntukkan dalam Kanun Tanah Negara*
- e) *Meningkatkan pemantauan dan penguatkuasaan*
- f) *Meningkatkan kerjasama dan penyelarasan aktiviti perancangan dan pelaksanaan antara agensi awam dan juga swasta yang terlibat dalam pengawalan dan penempatan semula setinggan di peringkat persekutuan dan negeri.*
- g) *Mengemaskini borang permohonan menyewa rumah awam dan membeli rumah projek awam/swasta.*

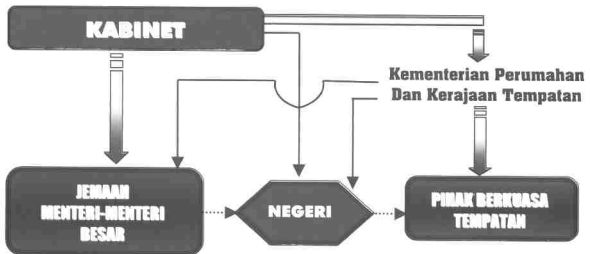
Jangka Panjang

- a) *Strategi menilai dasar-dasar sediaada dengan mengambil kira elemen-elemen setinggan di dalam mengubal dan mengadakan dasar;*
- b) *Mempertingkatkan strategi penawaran dan permintaan perumahan kos rendah termasuk program-program perumahan yang bersesuaian dengan setinggan di negeri-negeri;*
- c) *Mempertingkatkan strategi perancangan dan pelaksanaan berkaitan setinggan; dan*
- d) *Mempertingkatkan strategi perancangan bandar dan desa dalam konteks pembangunan nasional.*
- e) *Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di negeri-negeri.*

Carta 10 : Rangka Organisasi Jabatan Perumahan Negara Dalam Konteks Setinggal

Carta 11 : Asas Pembentukan Dasar/Strategi Di Peringkat Persekutuan dan Negeri-Negeri.

4.1.3 Dasar Pengalihan Dan Penempatan Semula Setingan

Jangka Pendek

- Strategi pengkecualan pembaikan kampung (kampung improvement)
- Strategi pengkecualan perancangan kawalan aktiviti ekonomi
- Strategi pembangunan komuniti di kawasan penempatan setingan yang sederhana (dinaikan taraf).
- Merancang pembekalan perumahan untuk setingan.
- Strategi pemberian hakmilik
- Strategi garispanduan bagi pembiayaan tuntutan pampasan / saguhati yang boleh diaplikasikan secara sejagat
- Menantau dan bekerjasama dengan Kerajaan Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan menyediakan kemudahan awam yang mencukupi
- Memastikan pelaburan menjanakan peluang pekerjaan baru untuk setingan

Jangka Panjang

- Strategi penempatan semula setingan iaitu bertujuan menyediakan terus perumahan yang dirancang samada dalam bentuk rumah yang dijual, sewa-beli, disewa, subsidi dan sebagainya.
- Strategi 'Model Penempatan' setingan iaitu berorientasikan pelcimpunan yang berkualiti dengan kemudahan mencukupi, perumahan yang berpatutan, menjanakan aktiviti ekonomi dan sebagainya.
- Melanjut dan mempertingkatkan R&D untuk membangunkan dan memajukan program-program strategi jangka pendek
- Meningkatkan strategi penawaran dan permintaan perumahan kos rendah termasuk kempen program perumahan dan pembiayaan/insentif
- Menantau kemajuan penempatan semula
- Menilai penjanaaan peluang pekerjaan di setiap negeri dan kawasan PBT agar seimbang dengan permintaan penduduk

4.1.4 Dasar Mengemaskini Rekabentuk dan Garispanduan Perumahan

Jangka Pendek

- Strategi merancang pembekalan perumahan untuk setingan.
- Strategi mempercepatkan proses permohonan perumahan
- Strategi insentif kewangan kepada mereka yang layak dan mampu untuk mendapat pinjaman dan tidak mampu diberi subsidi
- Mengemaskini dan menguatkuasa garispanduan program perumahan yang lebih berkualiti dan selesa.

Jangka Panjang

- Strategi mengemaskini Dasar Perumahan Negara dengan memberi perhatian khusus golongan yang layak (setingan khas)
- Strategi mempergiatkan aktiviti penyehkidan dan pembangunan dalam perumahan kos rendah.
- Strategi mengemaskini piawaian, rekabentuk dan tatacara kelulusan perumahan kos rendah.
- Meningkatkan kawalan pembangunan

4.1.5 Dasar Peningkatan Taraf Hidup Dan Pembasmian Kemiskinan

Jangka Pendek

- Strategi kesedaran penduduk setingan dalam meningkatkan taraf hidup dari belenggu kemiskinan.
- Strategi Latihan Kemahiran.

Jangka Panjang

- Strategi mewujudkan peluang pekerjaan dan pengurangan pengangguran.
- Strategi latihan celiik huruf.

4.1.6 Dasar Mempertingkatkan Keselamatan Dan Keamanan Negara

- Strategi jangka pendek adalah dari segi pengawalan dan penguatkuasaan undang-undang keselamatan.
- Strategi jangka panjang adalah dari segi pembasmian pendatang asing.

4.1.7 Dasar Sistem Maklumat Setingan

- Strategi mengumpul dan mengemaskini maklumat setingan yang berterusan untuk diakseskan oleh semua peringkat bidang kuasa (rujuk Carta 12)
- Strategi menganalisa maklumat setingan di seluruh Malaysia (rujuk Carta 13)
- Strategi penyelidikan berterusan ke atas pembangunan SMS.

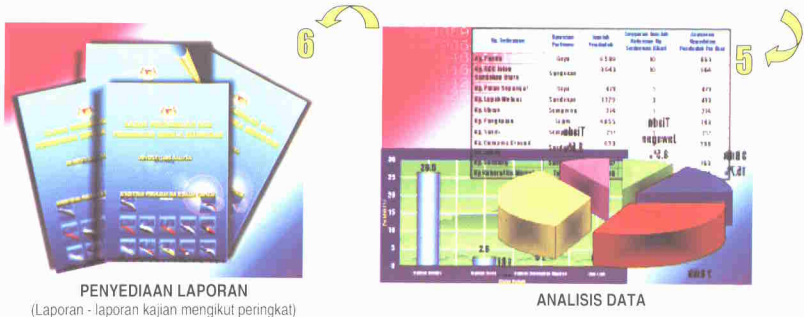
4.2 PERINGKAT NEGERI

4.2.1 Dasar Mengemaskini Organisasi

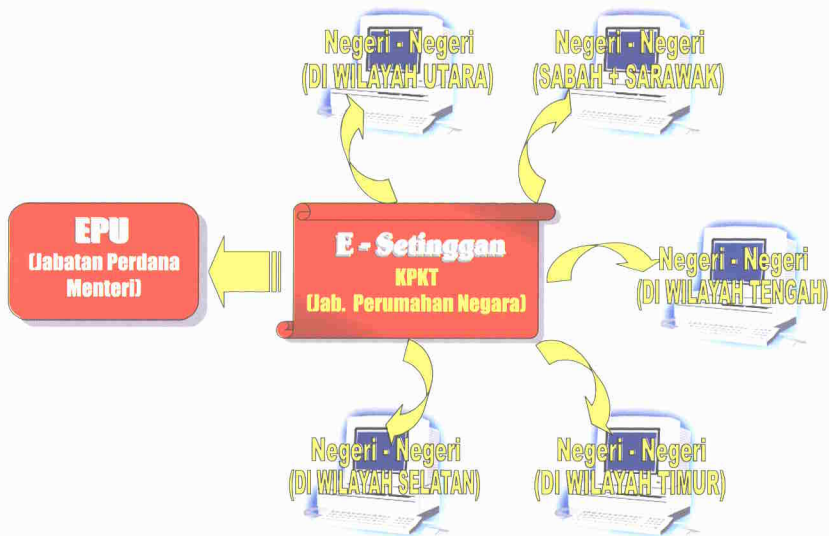
Jangka Pendek

- Mempertingkatkan struktur organisasi berkaitan dengan pengurusan dan pentadbiran termasuk kewangan untuk memantapkan program pengawalan dan penempatan semula setingan.
- Mewujudkan Unit Penyelaras Sistem Maklumat Setingan.
- Meningkatkan kerjasama dan penyelarasan antara jabatan-jabatan / agensi-agensi

Carta 12 : Peringkat Pemprosesan Sistem Maklumat Setinggan

Carta 13 : Contoh E- Setinggal Di Peringkat Nasional

- Kerajaan Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan terutamanya skop tugas yang jelas dalam menangani masalah setinggan
- Menterjemah dan menyelaras dasar-dasar, strategi-strategi dan garis panduan berkaitan program pengawalan dan pembasmian setinggan
  - Meningkatkan pemantauan dan penguatkuasaan secara berterusan
  - Merancang untuk mengenalpasti pemohon, permohonan atau kumpulan sasaran yang memerlukan perumahan kos rendah

Jangka Panjang

- Mengadakan dokumentasi carta aliran kerja bagi jentera pengawalan dan penguatkuasaan setinggan di semua peringkat kerajaan.
- Mempertingkatkan strategi permintaan dan penawaran perumahan kos rendah termasuk program-program perumahan yang bersesuaian dengan setinggan.
- Menyediakan program-program perumahan yang mengambilkira masalah setinggan.
- Mempertingkatkan integrasi perancangan dan pelaksanaan pelbagai jabatan/agensi kerajaan negeri di dalam memberi kerjasama dengan Jawatankuasa Setinggan Negeri
- Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di peringkat negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan.

4.2.2 Mengemaskini Dasar Dan Perancangan Pembasmian Setinggan

Jangka Pendek

- Menterjemah dasar nasional dan menyelaraskan dasar-dasar di peringkat negeri yang berkaitan dengan setinggan.
- Merancang pembekalan perumahan kos rendah dan mengenalpasti pemohon, permohonan dan kumpulan sasaran.
- Mengemaskini borang permohonan perumahan kos rendah
- Meningkatkan penglibatan pihak swasta dan institusi kewangan

Jangka Panjang

- Mempertingkatkan strategi merancang penawaran dan permintaan perumahan kos rendah termasuk program-program perumahan yang bersesuaian dengan setinggan.

- Menyediakan program-program perumahan yang mengambilkira masalah setinggan.
- Perancangan komprehensif (menyeluruh) untuk jangka masa pendek dan jangka masa panjang
- Mempertingkatkan strategi perancangan dan penyelidikan berkaitan dengan setinggan yang berterusan di peringkat Kerajaan Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan.
- Mempertingkatkan strategi perancangan bandar dan desa di negeri-negeri seluruh Malaysia.
- Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di peringkat negeri dan pihak berkuasa tempatan.

4.2.3 Dasar Pengalihan Dan Penempatan Semula Setinggan

Jangka Pendek

- Pengkelan dan pembinaan kampung (kampung improvement)
- Pengkelan perancangan kawalan aktiviti ekonomi
- Pembangunan komuniti di kawasan petempatan setinggan yang sedia ada (dinaikan taraf).
- Mengenalpasti golongan sasaran yang akan dipindahkan.
- Menentukan lokasi yang strategik bagi penempatan semula
- Strategi membiayai tuntutan pampasan dan suguhati bagi penempatan semula setinggan

Jangka Panjang

- Strategi Bank Tanah
- Penempatan Semula Setinggan bertujuan menyediakan terus perumahan yang dirancangan samada untuk dijual, sewabeli, disewa, subsidi dan sebagainya
- 'Model Petempatan' setinggan bercirikan petempatan setinggan yang berpatutan, menajamkan aktiviti ekonomi dan sebagainya.
- Menggalakkan pembangunan komuniti dan 'self-help' di kawasan penempatan semula setinggan.
- Strategi menggalakkan pembangunan komuniti dan 'self-help' di kawasan penempatan semula setinggan.
- Strategi petempatan baru yang berdekatan dengan petempatan asal setinggan
- Strategi menggalakkan petempatan semula setinggan di kawasan baru

h) Melanjutkan dan mempertingkatkan R&D untuk membangunkan dan memajukan program-program strategi jangka pendek

4.2.4 Dasar Mengemaskini Rekabentuk Dan Garispanduan Perumahan

Jangka Pendek

- Mevancang pembekalan perumahan kos rendah mengikut kemampuan setinggan.
- Memantapkan program-program perumahan kos rendah.
- Mengkaji dasar, strategi dan garispanduan perumahan kos rendah sediaada.
- Mengemaskini syarat kelayakan permohonan rumah kos rendah dengan mengambilkira masalah setinggan
- Meningkatkan penglibatan pihak swasta dan institusi kewangan dalam pembangunan perumahan golongan setinggan

Jangka Panjang

- Mengemaskini garispanduan dan rekabentuk perumahan yang lebih berkualiti dan selesa
- Memantau dan mengenalpasti tanah-tanah yang sesuai untuk pembangunan perumahan
- Mempertingkatkan aktiviti penyelidikan dan pembangunan dalam perumahan kos rendah.

4.2.5 Dasar Peningkatan Taraf Hidup Dan Pembasmian Kemiskinan

Jangka Pendek

- Kesedaran penduduk setinggan dalam meningkatkan taraf hidup dari belunggu kemiskinan.
- Latihan kemahiran iaitu memperkenalkan program-program skim latihan asas dengan kerjasama Kementerian Usahawan melalui MARA

Jangka Panjang

- Strategi mewujudkan peluang pekerjaan dan pengurangan pengangguran melalui aktiviti-aktiviti yang boleh mewujudkan peluang-peluang pekerjaan.
- Strategi latihan celik huruf iaitu dengan memperkenalkan program-program berbentuk pembelajaran seperti sekolah dewasa dan sebagainya dengan menyediakan dengan kerjasama Kementerian Pendidikan melalui Jabatan Pendidikan Negeri.

4.2.6 Dasar Mempertingkatkan Keselamatan Dan Keamanan Negara

- Strategi jangka pendek adalah dari segi pengawasan dan penguatkuasaan undang-undang keselamatan
- Strategi jangka panjang adalah dari segi pembasmian pendatang asing

4.2.7 Dasar Sistem Maklumat Setinggan (SMS)

- Strategi mengumpul dan mengemaskini maklumat setinggan yang berterusan untuk dilaksanakan oleh semua peringkat bidang kuasa (rujuk Carta 12).
- Strategi menganalisa maklumat setinggan di negeri-negeri (rujuk Carta 1-4).
- Strategi penyelidikan berterusan ke atas pembangunan sistem SMS.

4.3 PERINGKAT PIHAK BERKUASA TEMPATAN

4.3.1 Dasar Mengemaskini Organisasi

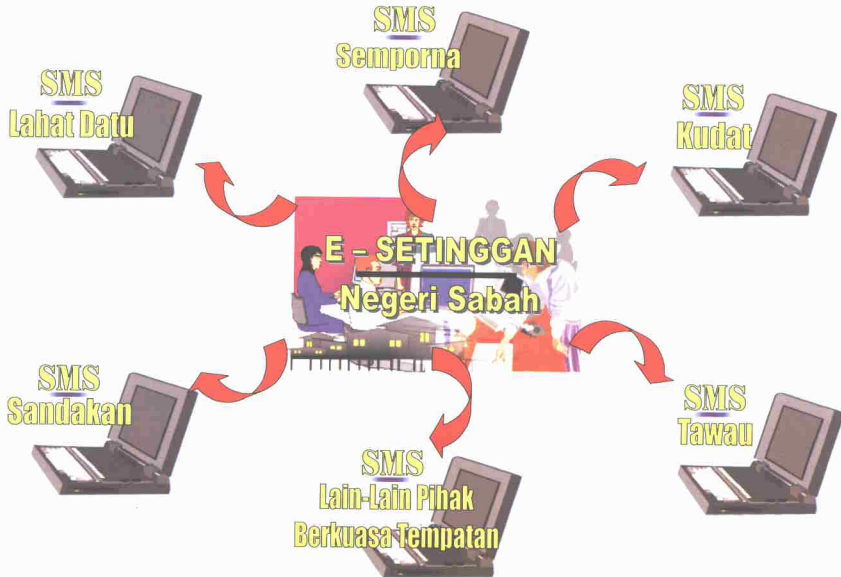
Jangka Pendek

- Mempertingkatkan struktur organisasi berkaitan dengan pengurusan dan pentadbiran termasuk kewangan bagi memantapkan program pengawasan dan penciptaan semula setinggan.
- Mewujudkan Unit Penyelaras Sistem Maklumat Setinggan.
- Meningkatkan kerjasama dan penyelarasan antara jabatan-jabatan dalam organisasi dan pengurusan Pihak Berkuasa Tempatan terutamanya skop tugas yang jelas dalam menangani masalah setinggan
- Memastikan jabatan yang berkaitan meningkatkan pemantauan dan penguatkuasaan secara berterusan
- Strategi meningkatkan 'manpower' dan kewangan.
- Kawasan-kawasan PBT yang lain perlu melaksanakan perkongsian kawasan pentadbiran khasnya kawasan setinggan di antara satu sama lain untuk menjimatkan kos dan melicinkan pengurusan.

Jangka Panjang

- Memantau perantukan, subsidi dan pembekalan perumahan kos rendah
- Memantau program-program perumahan yang mengambilkira masalah setinggan.
- Penyelarasan kawasan pentadbiran pihak berkuasa tempatan untuk mengelakkan pertindihan.
- Melatih dan meningkatkan kemahiran kakitangan dalam menangani setinggan secara lebih profesional.

Carta 14 : Contoh E- Setingan Di Peringkat Negeri

- e) Mempertingkatkan strategi perancangan dan pelaksanaan oleh pihak berkuasa tempatan dan bekerjasama dengan Jawatankuasa Setinggan Negeri berkaitan dengan setinggan.
- f) Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di peringkat negeri dan pihak berkuasa tempatan.
- d) Strategi mengenalpasti golongan sasaran yang akan dipindahkan.
- e) Strategi membantu kerajaan negeri menentukan lokasi yang strategik bagi penempatan semula.
- f) Strategi membiayai tuntutan suguhati bagi penempatan semula setinggan.

Jangka Panjang

4.3.2 Mengemaskini Dasar Dan Perancangan Pembasmian Setinggan

Jangka Pendek

- a) Strategi menterjemah dan menyelaraskan dasar-dasar kerajaan negeri yang berkaitan dengan setinggan.
- b) Strategi memastikan pola gunatanah yang seimbang antara pembangunan perumahan dan lain-lain.
- c) Strategi memantau pemohon-pemohon yang memerlukan rumah.
- d) Strategi mengemaskini borang permohonan perumahan kos rendah.
- e) Strategi meningkatkan penglibatan pihak swasta dan institusi kewangan.

Jangka Panjang

- a) Mempertingkatkan strategi memantau program-program perumahan untuk setinggan.
- b) Strategi mengumpul dan merancang tren gunatanah secara komprehensif untuk mengelakkan tanah kosong dan terbiar.
- c) Menguatkuasakan penalti apabila mencereboh tanah kerajaan.
- d) Mempertingkatkan strategi perancangan dan penyelidikan berkaitan dengan setinggan yang berterusan di peringkat pihak berkuasa tempatan.
- e) Mempertingkatkan sistem maklumat setinggan berkomputer (SMS) dengan mengemaskini data, pemantauan maklumat dan sebagainya secara berterusan di kawasan-kawasan pihak berkuasa tempatan.

4.3.3 Dasar Pengalihan Dan Penempatan Semula Setinggan

Jangka Pendek

- a) Strategi pengkalan pembaikan kampung (kampung improvement).
- b) Strategi menyediakan kemudahan awam dan infrastruktur yang mencukupi.
- c) Strategi Pembangunan Komuniti di kawasan petempatan setinggan yang sediada (dimainkan taraf).

- a) Strategi 'Bank Tanah'
- b) Penempatan semula setinggan iaitu bertujuan menyediakan teres perumahan yang dirancang samada dalam bentuk rumah yang dijual, sewa-beli, disewa, subsidi dan sebagainya.
- c) Model Petempatan Setinggan iaitu memikirkan petempatan yang berkualiti dengan kemudahan mencukupi, perumahan yang berpatutan, menjanakan aktiviti ekonomi dan sebagainya.
- d) Menggalakkan pembangunan komuniti dan 'self-help' di kawasan penempatan semula setinggan.
- e) Galakan petempatan semula setinggan dengan tegas dan berhemah.
- f) Memantau kemajuan program penempatan semula dan membuat pengubahsuaian.
- g) Melanjutkan dan mempertingkatkan R&D untuk membangunkan dan memajukan program-program strategi jangka pendek.

4.3.4 Dasar Mengemaskini Rekabentuk dan Garispanduan Perumahan

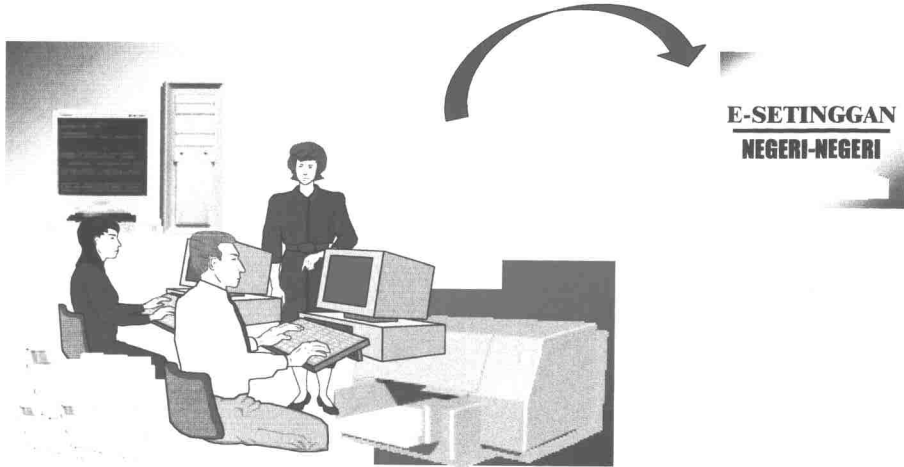
Jangka Pendek

- a) Strategi membina lebih banyak rumah kos rendah di lokasi yang strategik.
- b) Strategi memantapkan program-program perumahan kos rendah.
- c) Strategi mengkaji dasar perumahan kos rendah sediada.
- d) Strategi meningkatkan kawalan pembangunan.

Jangka Panjang

- a) Strategi mengubah dasar baru perumahan kos rendah dari segi garispanduan dan rekabentuk.
- b) Strategi memantau dan mengenalpasti tanah-tanah yang sesuai untuk pembangunan perumahan.
- c) Strategi perancangan dan penyelidikan perumahan termasuk kajian setinggan yang berterusan.

Carta 15 : Contoh E-Setingan Di Peringkat Pihak Berkuasa Tempatan

4.3.5 Dasar Peningkatan Taraf Hidup Dan Pembasmian Kemiskinan

Jangka Pendek

- a) Strategi latihan kemahiran dengan memperkenalkan program-program skim latihan asas yang bersesuaian.

Jangka Panjang

- a) Strategi mewujudkan aktiviti-aktiviti peluang pekerjaan dan pengurangan kerjasama dengan agensi/jabatan kerajaan negeri.
- b) Strategi Latihan Celik Huruf iaitu dengan memperkenalkan program-program berbentuk pembelajaran dengan kerjasama agensi/jabatan kerajaan negeri.

4.3.6 Dasar Mempertingkatkan Keselamatan dan Keamanan Negara

- a) Strategi jangka pendek adalah dari segi pengawalan dan penguatkuasaan undang-undang keselamatan.
- b) Strategi jangka panjang adalah dari segi pembasmian pendatang asing.

4.3.7 Dasar Sistem Maklumat Setinggan

- a) Strategi mengumpul dan mengemaskini maklumat setinggan yang berterusan untuk diakseskan oleh semua peringkat bidang kuasa (rujuk Carta 12)
- b) Strategi menganalisa maklumat setinggan di peringkat kerajaan tempatan (rujuk Carta 15)
- c) Strategi penyelidikan berterusan ke atas pembangunan sistem SMS.

golongan ini tidak mampu untuk menyewa atau mendapatkan rumah yang berkualiti menyebabkan mereka terpaksa menetap secara tidak sah di kawasan tanah yang bukan milik. Keadaan pemempatan yang sesak dan tidak teratur mendatangkan pelbagai masalah seperti gejala sosial, jenayah, kesihatan dan sebagainya, di samping ia menjejaskan imej dan menghalang pembangunan baru di kawasan bandar serta merosakkan imej kawasan bandar yang didiami.

Namun demikian, golongan setinggan ini tidak dapat dinafikan turut memberi sumbangan yang besar kepada pertumbuhan sektor ekonomi negara. Dengan kewujudan sejumlah 84 802 unit setinggan di seluruh negara (kecuali Negeri Selangor), didapati jumlah unit setinggan tertinggi adalah terdapat di Negeri Sabah iaitu sebanyak 30 882 unit dan Negeri Melaka pula mempunyai jumlah terkecil iaitu sebanyak 42 unit dari jumlah keseluruhan negara.

Sehubungan dengan itu, kajian ini amat perlu untuk mendapatkan penemuan yang lebih menyeluruh berkaitan dengan setinggan di seluruh Malaysia. Dengan ini, permasalahan sebenar setinggan yang lebih khusus dapat dikenalpasti dan bentuk cadangan penyelesaian efektif dan bersesuaian boleh dikemukakan selaras dengan usaha pengawalan dan penempatan semula setinggan secara komprehensif. Dengan itu, kajian ini amat relevan dalam mencapai matlamat kerajaan untuk menghapuskan setinggan menjelang tahun 2005.

Untuk penjelasan mendalam, sila rujuk Laporan Cadangan Dasar dan Strategi Pembasmian Setinggan Malaysia dan juga Laporan Negeri-Negeri tertentu.

5 KESIMPULAN

Sehubungan dengan itu, perincian cadangan dasar dan strategi ini di harap dapat membantu kerajaan persekutuan, kerajaan-kerajaan negeri dan pihak-pihak berkuasa tempatan merancang dan mengatur pelan tindakan pelaksanaan ke arah membasmi sepenuhnya setinggan di seluruh Malaysia pada tahun 2005 nanti. Faktor penghijrahan ke kawasan bandar-bandar oleh golongan yang berpendapatan rendah adalah didorong oleh faktor ekonomi yang menjanjikan peluang pekerjaan dan sumber pendapatan yang lebih baik. Peningkatan golongan ini secara mendadak telah mengakibatkan masalah kekurangan perumahan yang tidak terkawal. Keadaan menjadi bertambah rumit apabila